50487

A HÉT

Szerkeszti és kiadja Kiss József

XIV. évfolyam. 23. szám.

SZINIELŐADÁS AZ ERZSÉBET NŐISKOLÁBAN

LABÁN MELÁNIA FARKAS GIZELLA STEIBL JULISKA DOROGSÁGHY IRÉN

BECK IRÉN ANDRÁSSY ILONA FRÁTER ÁGNES MOLNÁR MARGIT GYARMATHY ERZSI CSOBOTH GIZELLA

TÁBORI PIROSKA BADICS JOLÁN BELLER ILONA PATTERSON ORSOLYA

Ifj. Horthy Miklós-Tudományegyetem Könyvtára Szeged

URANOS-KÉK

Ruhamosáshoz a legjobb kéklő-szer!

Mindenütt kapható!

Hochsinger Testvérek vegy. gyára

Budapest, VI., Rózsa-u. 85.

WEINER és GRÜNBAUM udvari szállitók egyenruha áruházában mindennemü katonai felszerelés beszerezhető. Legfinomabb minőség, tökéletes kivitel, feltétlen megbizhatóság, jutányos árak, félszázados üzleti elvek. **Budapest, IV., Kristóf-tér 8. sz.**

Tiszteletteljes kérelem:

A bevásárlásnál ne kérjen egyszerűen »maláta kávét«, hanem mindég határozottan — Kathreiner-féle — Kneipp-maláta kávét, s azt csakis az itt ábrázolt eredeti csomagokban fogadja el!

Pénzkölcsön mindennemü kisebb, nagyobb sorsjegyekre olcsóbban mint bárhol.

Vidéki megbizások nagy pontossággal teljesíttetnek.

Zálogban levő sorsjegyeket saját pénzünkkel váltjuk ki és azokra nagyobb és olcsóbb kölcsönt adunk, vagy megvesszük a sorsjegyeket a **teljes napi áron** és visszaeladjuk **ugyanazokat** csekély havi részletfizetésre, a különbözetet pedig készpénzben kifizetjük. • Kérjük a zálogjegy beküldését.

FLEISSIG SÁNDOR BANKHÁZA

Budapest, VII., Erzsébet-körut 2. sz.

SCHLICK-FÉLE

VASÖNTŐDE és GÉPGYÁR

Részvénytársaság

BUDAPEST,

Gyár és irodák:

VI., Külső Váczi-ut 29–37.

Építési vasmunkák, istállóberendezési czikkek, **vashidak** és **tetőszerkezetek**, vasöntvények, oszlopok, épület-bádogos munkák, fémdiszitmények, műemlékek, szobrok, **gőzgépek** és **kazánok**, utihengerek, **teljes körszivattyu-telepek** berendezése, zsilipek, átereszek, felvonó-gépek, tartányok, csövek, **»Reform« viztisztitó készülék.** (Popelka szabadalma.)

Hengerelt s szögecselt vasgerendák. Vasuti kocsik: teher- és személyszállitásra.

XIV. évfolyam. 1903. 23/670. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... kor. 20.—
Félévre ... ... » 10.—
Negyedévre ... ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST, VIII., Röck Szilárd-utcza 18. sz.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Budapest, junius hó 7.

Krónika.

Glosszák a hétről.

— *junius 5.*

A helyzet. Folyosói kombinácziók. A folyosói beavatottak most két táborra oszlanak. Az első azt állitja, hogy Széllnek vége, s már azt is tudja, ki jő utána. Relata refero: azt mondják, hogy valaki nem közönségesebb helyen, mint a király iróasztalán látta volna a következő listát: Miniszterelnök s egyelőre belügyminiszter: báró Bánffy Dezső. Pénzügyminiszter: Lukács László. Kultuszminiszter Wlassics. Honvédelmi: Fejérváry. Igazságügyi: Hodossy Imre. Földmivelési: Tisza István. Kereskedelmi: Hieronymi. S pièce de résistance: Bánffy után, de az ő miniszterelnöksége alatt belügyminiszter: gróf Apponyi Albert. E kombináczió szerzője pedig volna: Kállay Béni... Aki nem hisz csodában, feltámadásban, szeplőtlen fogantatásban és egységes szent háromságban: ime lásson és váljon hivővé.

A másik tábor ellenben a következőket tudja: Széll örökké fog élni. Három héten belül meglesz a kompromisszum. Ez abban fog állani, hogy a kormány belemegy a mostani tárgyalási sorrend megváltoztatásába. Elébb letárgyaltatja az indemnitást, aztán a költségvetést, aztán a tisztviselők fizetésemelését s a beruházásokat; ezek után szavaztatja csak meg, s ezt is csak a mai kontingens magasságáig, az ujonczjutalékot. Ezzel és bizonyos nagyobb stilü nemzeti engedményekkel szemben viszont az ellenzék nemcsak mostanra hagyja abba az obstrukczió, hanem leköti magát arra is, hogy ugy a gazdasági kiegyezést, mint később az uj véderőtörvényt obstrukczió nélkül ereszti át.

Ami az első kombinácziót illeti: az éppen csak hogy kombináczió. Lehet, hogy lehetséges, de hogy ez a lehetőség csak elképzelhető is legyen, ahhoz elébb az kéne, hogy kimásztunk legyen a mai helyzetből — mert ennek a kombinácziónak éppen az az ereje nincs meg, ami e szerepekben egyedül tehet értékessé valami kombinácziót, hogy kimászszunk vele a helyzetből.

A másik kombinácziónak meg egy kis logikai hibája van. Ha lehetséges volna a sorrendben meg a nemzeti követelésekben való engedékenység, Széll aligha várt volna ezekkel annyi ideig, amig ezeknek a legjelentősebb elvi természete támad. Aztán meg ez sem segit át azon a dilemmán, melyet igen világos látással állitott fel Andrássy Gyula az ő választóihoz irt nyilt levelében: hogy, egyfelől, a házszabályaink liberalizmusából nem igen engedhetünk, mert ez nemcsak az ellenzéki, hanem bizonyos — sajnos, lehetséges és elképzelhető — esetekben a nemzeti védekezésnek is fegyvere; másfelől ha az ellenzéki obstrukczió most megint sikeres volt, ezentul elveinek árulója lesz minden ellenzék, mely minden egyes komolyabb kérdésben nem ehhez a biztos és kipróbált fegyverhez folyamodik.

Mi, legalább egyelőre, másképp látjuk a helyzetet. Az a benyomásunk, hogy, ha csak a saját pártja cserben nem hagyja, Széllnek igaza van az ő passziv rezisztencziájával, mert mire elkövetkezik az aratás, az obstrukczió ellankad és kimulik minden külső beavatkozás nélkül is. Ez áll arra az esetre is, ha, mint még mindig suttogják, Apponyi visszavonul is és utána a nemzeti párt egy része elhagyja a többséget. Obstrukczióba ezek nem igen mehetnek, ellenben a többség homogénabb lesz, tehát erősebb és tettre képesebb. Viszont az ellenzék kimerülését számos külső jel mutatja. Kiáltó ilyen jel, hogy Polónyi Géza néhány nap óta azzal kiabálja tele a folyosót, hogy ők ugyan nem bolondok egy nyári hadjárat terhét magukra venni; ha Széll két héten belül nem csinál valamit, akkor személyes hajszát inditanak ellene, lehetetlenné teszik, megbuktatják, s az uj kormány majd csak kieszel valami kompromisszumot... Ha az ellenzék igazán ebben bizakodik, akkor gyengén áll a dolga. Mert sok minden lehetséges nálunk, de hogy Széll Kálmán ellen való személyes hajszára, s éppen a mai ellenzéktől embereket lehessen kapni, az nem lehetséges. Akadna talán egy vagy kettő, de éppen csak azok, akiknek sem az obstruktorokra nincs befolyásuk, sem azokra a Kossuthokra, Komjáthyakra és Justhokra, akik ugyan szeretnék a békét, nem akarták az obstrukczió, de hajszát meg éppen nem akarnak. Különben is: ha ilyesmi lehetséges, akkor nem mondják, hanem csinálják: s hogy mennyire nem lehetséges, azt éppen Polónyi tapasztalta ki, a maga bőrén, mikor az exlex első napján megpróbált tombolni és bömbölni, megpróbálta kikezdeni Széllt, de másnapra már abba kellett hagynia. Egy azonban bizonyos: hogy, ha Széll ezt a mostani obstrukczió ugy tudja kiböjtölni, ahogy ő akarja, akkor csakugyan örökké fog élni — ami ellen, a lelke mélyén, az ellenzéknek volna a legkevesebb kifogása.

*

Az 1899-iki fuzió. Mult heti ily czimü krónikánkban azt a megfigyelésünket fejtegettük, hogy a mai többséget alakitott 1899-iki fuzióban a nemzeti párt emberei lehettek

igen erkölcsösek és következetesek, de maga a fuzió éppen ezért erkölcstelen dolog volt, mert akik elveiket változatlanul és csorbitatlanul fenntartják, egy-egy esetre koaliczióba léphetnek ugyan egy sokban eltérő elvi vagy taktikai alapokon álló párttal, de mindenben közös munkára nem fuzionálhatnak azzal. Ez a megfigyelés is felbukkant az e heti folyosói beszélgetésekben s első hallásra bármint bántotta is azokat, akikről szól, végtére is sokan átlátták, hogy igaz. Kifejtettük, hogy ez a visszásság az alapoka az egész mai helyzetnek s oka annak is, hogy egy nagy tervü és nagy szándéku kormány mögött ma olyan többség ül, melyet semmi olyasmire nem lehet felhasználni, aminek csak távolról is elvi jelentősége van. S éppen ez a hét *a tempo* illusztrálta a mi megfigyelésünk igazságát; mikor a Somló-ügyben Wlassics az ő eléggé nem magasztalhatóan bátor liberális nyilatkozatait megtette, a magát szabadelvünek nevező párt ugy ült mögötte, mintha leforrázták volna. Pedig nem áll, hogy ezek a kijelentések ne lettek volna e párt egy jó, talán tulnyomó többségének szája ize szerint valók, de hogy emelhették volna tapsra a kezüket, mikor ennek minden mozdulata egy-egy arczulcsapás lett volna mellettük ülő s velük állitólag egy programmot valló testvéreik számára? Ugyanilyesmitől kell reszketni, valahányszor Fejérváry kinyitja a száját. Széllnek, mikor a közjogi politika sivárságából az ő szép szivbeli ügyéhez menekül: a gyermekvédelemhez, a szocziális és modern politika még e minimumában is, még a saját belügyminiszteriumán belül is állandó harczot kell vivnia a nemzeti párti befolyással, mely a szocziálisság ez emberségbeli minimumában is elvi vétséget lát az ő antiszocziálizmusa ellen. A nemzeti párt e hajlandóságai vagy meggyőződései lehetnek, mint minden meggyőződés, igen tiszteletreméltóak — de végre is a szabadelvü párt meggyőződései is vannak ily tiszteletreméltóak — s amely kormány, mint ahogy kénytelen vele, egyformán tiszteli az egyformán tiszteletreméltó meggyőződéseket, az nem tehet egyebet, mint hogy nem tesz semmit. A nemzeti párt egy teljesen képtelen helyzetből mentené ki ugy magát, mint az országot, ha vagy hozzásimulna végre egy harmincz éves politika alapján álló pártba való beletartozásához, vagy, ha ezt meg nem teheti, hagyná menni e pártot a maga utján.

*

Wlassics. Ne muljanak el a mai napok, amig: nem mint pártemberek vagy hivatalosan lebélyegzett liberálisok, de általában mint férfiak és tisztességes emberek meg nem hajoltunk egy férfias és tisztességes ember előtt, ki hogy ilyen legyen, a természete, a jelleme s az egyénisége bizonyára könnyüvé teszi, de a helyzete s az állása nem. A Somló-ügyről s a Somló némely tanártársainak abban volt szerepéről a tisztes gondolkodás bármennyire csak egy lehet, maga az ügy éppen nem oly egyszerü, mint ahogy első pillantásra tetszik. Magyarország s minden magyar kormányférfi sulyosan érzi a ki nem mondottságok s az az el nem rendezettségek sulyát. A negyvennyolczadiki s a hatvanhetediki törvényhozás, amily nagyszerü és korszakos volt, annyira rajt' van az elhamarkodás, a dilettálás és a rendszertelenség bélyege; annyi mindenben proklamál teljes átalakulást és revolucziót, aminek megfelelő alapépitményről és teljes elválasztásokról nem gondoskodik. Mint a magyar-horvát kiegyezés, az állam és egyház, nevezetesen a magyar állam s a katholika egyház viszonyának kérdése is teljesen rendezetlen nálunk — s mig külsőségekről itélve azt lehetne hinni, hogy állam és egyház nálunk régen elvált, intézményeinkből, törvényeinkből s szokásainkból nem volna nehéz olyan képet összeállitani, amely szerint a katholika vallás Magyarországon államvallás. Hiába, még nem vagyunk messze az időtől, mikor az államoknak magától értetődő rendeltetése volt, hogy általában a vallás és különösen a katholika egyház czéljait és érdekeit szolgálják. Nagyon igazuk van azoknak, akik ilyes dolgokban irtóznak a radikális rendezéstől, s ha valahol, itt tarják helyén valónak a *quieta non movere* maximáját, de kinos ferdeségek is származnak aztán ebből, mikor a klerikalizmus, a reakczió, néha az egyenes nemzetellenesség is az ő leggonoszabb támadásait a jogosság szinével, a törvényesség látszatával a *wess Brod ich esse, dess Lied ich singe* kötelességére való hivatkozással teheti meg. Egyfelől az teszi minálunk igen kényessé az oktatási miniszter helyzetét, aki egyben vallási miniszter is. Liberális miniszterét pedig ezenfelül az, hogy — nem is szólva a mai többség szerencsétlen elvbeli állapotáról — minálunk még a liberális és modern elemek is inkább csak ilyeneknek hiszik magukat; valójában javarészt még ő bennük is bennük kisért ama nem rég mult idők pedagógiai hatása, mikor egy vagy két osztály lévén a nemzet, annak igazi vagy képzelt érdeke megokolta, hogy magát teljes jóhiszeműséggel általános nemzeti érdeknek érezze. A tudomány nem kimélhet ily érzékenységeket, viszont a miniszter köteles ezeket számba venni, s Wlassics született kormányférfiunak bizonyult, mikor évek óta ugy tud ez adott körülményekhez alkalmazkodni, hogy ezek közepett épen tartja az elme s a gondolat minden szabadságait, s egész kormányzásában a felvilágosodottság uralmát. Az meg éppen gyönyörü volt, mikor most szerdán a haza, az isten s a király hármas vértjébe bujt orvtámadás ellen formára igen higgadtan, de tartalomra fagyos kérlelhetetlenséggel védte meg a tudás, a gondolkodás, az irás és a tanitás szabadságát olyan képviselőház előtt, melyben ha huszan voltak, akik egyáltalában megértették, miről van szó, s még kevesebben, akik a dologban a miniszterrel egyetértettek. Igen nevezetes volt ez az állásfoglalás azért is, mert Wlassics előtt még egy csábitás állott: a tudományos Wlassics maga is a tudomány és a tanitás embere, és, mint szavaiból kiérthető volt, sok mindenben nem osztja a nézeteket, melyek a Somló inkriminált tanulmányában foglaltatnak. Ahogy ezt éreztetvén, menten hozzátette, hogy ez az ő egyéni tudományos itélete magáról az ügyről való itéletét nem érinti; ahogy, mikor a Somló helyzetének tisztázására megemlitette, hogy Somló az ő tételeit nem kathedrán állitotta föl, hanem tudós társaságban adta elő és ujságban tette közzé, menten azt is hozzátette, hogy ő ugyanugy itélne a dologban, ha a fiatal tudós a kathed-

rára is fölvinné az ő tudományos meggyőződését: ez mind oly mintája volt ugy a tudományos, mint a politikai becsületességnek, az intellektualitásnak s az elfogulatlanságnak, amit magánembernél külön észrevenni talán sértés volna, de a politikában és kormányszéken bizony észre kell venni. Wlassics azok közül való, akikre a ma számithat, s akikkel a holnapnak számolnia kell.

Herczegh János epitaphiuma.*

Ne sirjatok e csendes sir felett,
Hisz' enyém volt a dalos kikelet,
Hisz' enyém volt két hervadhatlan rózsa,
A múzsa és az édes anyám csókja.

S lelkem, mely csillagokkal volt rokon,
Most szárnyalhat már szabad szárnyakon,
Mi rám borult a bucsuzáskor halkkal,
Nem alkonyat volt: fényes égi hajnal.

Szalay Fruzina.

Ézsau lencséi.

Irta: HELTAI JENŐ.

Ézsau, a ház előtt ülvén, a tálból lencsét eszegetett. Ama nevezetes tál és ama nevezetes lencse volt ez, amelyért örökségét a józan és számító Jákobnak eladta. A könnyelmü emberek ősapja azzal a mérhetetlen gyönyörüséggel falatozott, amely mindig föltámad az efféle lelkekben az elkövetett ostobaság legszebb jutalma gyanánt. És ezt a lencsés tálat most a világ minden kincséért oda nem adta volna. Hát eszegetett, azzal a konok elhatározással, hogy a hüvelyes veteményre fölváltott örökséget az utolsó szemig el fogja pusztitani. Pedig nem is szerette a lencsét.

Ebben az időben az angyalok és az ördögök még a földön jártak és barátilag érintkeztek a közönséges halandókkal. Igy eshetett meg, hogy egy ördög-karaván, amely az Eufrátes forrása mellől jött és füszert szállitott, megpihent a háznál és megitatta az öszvéreket és tevéket. A karaván Cinroth nevü ördög vezette, üzérkedő és szerfölött fösvény lélek. Ez az ördög nemrég nősült meg és fiatal feleségét is elvitte magával erre az utra, ugy vélekedvén, hogy ezzel minden egyéb nászutazást megtakarit. A fiatal asszony, akit Sodomettának hivtak és aki a gazdag és főnemes Behemóth-család egy elszegényedett ágából származott, pokolian utálta a férjét. Már a nászuton is folyton czivakodtak és jelenleg éppen nembeszélési viszonyban voltak egymással.

Ézsau nem sokat törődött az ördögökkel és nyugodtan falatozott tovább. Cinroth azonban, aki előrehaladott koránál fogva kissé gyomorbajos volt, irigyen nézte a kitünő étvágyu ifjut. És hirtelen elhatározással odalépvén hozzá, igy szólt:

— Adj nekem egy kis lencsét!

— Nem adok — mondta Ézsau hideg nyugalommal. Ez nem közönséges lencse, ez nagyon drága lencse. Miért adnék belőle?

— Adj belőle, mert nagyon megkivántam!

— Mondtam már, hogy nem adok!

Sodometta leplezetlen káröröммel hallgatta ezt a beszélgetést, sőt amikor Ézsau a pokolba kivánta az alkalmatlankodó ördögöt, hangosan fölkaczagott. Cinroth dühösen nézett a feleségére, majd toporzékolni kezdett és egy mozdulattal kiütötte Ézsau kezéből a lencsés tálat. A tál fölrepült a kék levegőbe, olyan magasra, hogy látni sem lehetett többé.

— No, ha olyan nagyon szereted a lencsét — mondta Cinroth gunyosan — majd adok én neked lencsét! Állj föl és menj! És addig nem fogsz megpihenni, amig ezt a tál lencsét össze nem szedted. Soká fog tartani, mert szétszórtam a világ négy tájékára, asszonyok, leányok vállára, nyakára. Eredj és keresd meg!

Ézsau sáppadtan ugrott föl és ment. Valami titkos erő hajtotta, irányitotta a lépéseit. Az ördög átka. Az kergette hegyen-völgyön át, erdőkön és pusztaságokon keresztül. És hosszu vándorlásában folyton a lencsékre gondolt, amelyeket az ördög asszonyok vállára, nyakára szórt el.

— Lám, lám — mondta magában — a dolog talán nem is olyan súlyos. Vagy legalább is nincs hijjával a vigasztaló mozzanatoknak. Fehér nyakon a kis lencse, amelyet az ember az ajkával szed le, inkább jutalom, mint bünhődés.

És igy elmélkedvén tovább bolyongott, mindaddig, amig egy nagy czédrus-erdő titokzatos mélyében egy csunya öreg boszorkány akadt az utjába. A boszorkány állán nagy lencse volt és ez a lencse delejes erővel huzta magához Jákob könnyelmü fivérét.

— Az első lencse! — gondolta Ézsau és már — maga sem tudta hogyan — a boszorkány karjaiban volt és csókolta hévvel és szenvedelemmel.

— Az ügy nem jól kezdődik! — dörmögte, mikor utját tovább folytatta. Talán a következő lencsénél több szerencsém lesz.

Azonban a következő és az azután következő lencse története csak olyan volt, mint az elsőé. A tizedik vénasszonynál Ézsaut homályos aggodalom fogta el, a huszadiknál aggodalmát csaknem sötét bizonyosságnak itélte és az ötvenedik után napnál világosabban látta az ördög egész gazságát és gonoszságát, amelylyel az a lencsékből csak a csunyáknak és az öregeknek juttatott. Most már kétségbeesetten és elkeseredetten bolyongott tovább, utálván az életét, amelyet százszor is el akart dobni magától. De az ördög vigyázott rá: elszakitotta a kötelet, amelylyel az ágra akasztotta magát és szárnyakat adott neki, ha a hegy ormáról a mélységbe ugrott. És kergette tovább, egyik lencsétől a másikhoz, hónapokon és esztendőkön keresztül, egyik szenvedésből a másikba. És Ézsau ment, tehetetlen dühvel, háborgó lélekkel, folyton átkozódva és egyre vadabb hévvel csókolgatva az elátkozott lencséket. Cinroth pedig lenn ült a pokolban és számlálgatta, hány lencse van még hátra?

Ezer szem lencse volt a nevezetes tálban és a boldogtalan Ézsau kilenczszázkilenczvenkilenczet már összeszedett belőle. Az ezredik lencse azonban sehogyan sem akart az utjába akadni. Immár félesztendeje vándorolt minden eredmény nélkül, már maga Cinroth sem tudta mire vélni a dolgot.

— Hol az ördögben lehet az ezredik lencse? — kérdezte a feleségétől, aki szebb volt mint valaha és jobban utálta a férjét, mint valaha.

Sodometta vállat vont:

— Mit tudom én, ha maga nem tudja!

* A napokban volt évfordulója Herczegh János halálának, akit fiatalon, tehetsége szárnyabontása közben, hosszu, szenvedő martiromság után váltott meg a halál. Édes anyja, akinek szemefénye volt, diszes siremléket állittatott költő fiának a nagy-szécsényi temetőben és Szalay Fruzina irta rá e megható, poétikus sorokat. *Szerk.*

Ézsau pedig csak ment mindig előre, mindaddig, amig a világ végéig jutott. Itt egy sötét nyilás tátongott előtte és ebben a sötét nyilásban kezdődött a pokol. Ézsau föllélekzett, ugy érezte, hogy ütött a megváltás és a boszu órája. Érezte, hogy ujra szemtől szembe fogja látni az ördögöt, aki rá ezt a megpróbáltatást mérte és egyszeriben elfelejtette a hosszu esztendők minden keservét és nyomoruságát.

Ezen a reggelen Cinroth is nyugtalanul riadt föl az álmából.

— Ézsau jön — mondta a feleségének. Hallom a lépéseit. Hogy kerül ez az ember ide és mit akar itt?

A feleségé, aki fiatal szépségének egész pompájában ásitozott az öreg Cinroth mellett, durczásan forditott neki hátat.

— Hagyjon nekem békét! Hagyjon aludni!

Cinroth elgondolkozva vakargatta az állát, azután ujra a feleségéhez fordult. És ekkor elhalványodott, amennyire az ördög elhalványodni tud és tágra nyitott szemével kétségbeesetten, megdöbbenve meredt egy pontra. Feleségéről lecsuszott a takaró és most, az asszony hátán meglátott egy lencsét, amely azelőtt nem volt ott. Egy titokzatos, apró lencsét, amely kaczéran és kihivóan villogott elő a fehér bőrről, mint a tündöklő drágakő a nemes arányból. Cinroth a szarvához kapott és valami varázsigét kezdett mormolni. De már késő volt! Ézsau a szerencsétlen, az elátkozott Ézsau berohant a szobába és ujjongva, a legképtelenebb boldogság őrületes örömében ölelte magához az ördög feleségét.

— Az ezredik lencse! — mondta Cinroth és megsemmisülve roskadt össze. Elájult.

— Van igazság! — mondta Ézsau és lecsókolta az ezredik lencsét, amely az isteni igazságszolgáltatás tündöklő jele gyanánt a gonosz ördög bájos és minden szerelemre méltó feleségére esett.

SAISON.

Saison morte.

— jun. 5.

Szeretem Budapestet nyáron, mikor a rákosi homoktenger felől meleg, lomha szellő száll, a nagy házak olcsó stukkaturáját forró napsugár heviti és az apró utszéli ákáczfák csüggedten huzzák össze magukat, mondván: »Mi nem tehetünk róla; tót nem ember, ákácz nem erdő.« Joggal kérdezhetik tőlem, mi vonzót találok e helyzetfestő képekben, amelyeknél szebbet jelent matrózsapkás fővel, faragott sétapálczával a kézben, mászni a Tátra bordáit? Mi élvezetet nyujt a mészporos Kerepesi-ut, az olvadó aszfalt és a vigasztalan belváros, mikor a Balaton partján zöldre festett ladik vár s a falusi méhesekben délutáni álomra zümmögnek a mézgyüjtők? Nekem mégis tetszik mindez, mert ez az igazi, a közvetlen Budapest, az ő nagy szegénységével s az ő nagy könnyelmüségével. A mint járok az utczán, vagy fönt ülök kedvencz helyemen, az omnibusz imperialeján, belátok minden ablakba, nyáron az emberek nem titkolóznak. És látom, milyen nagy a nyomoruság gazdagnál, szegénynél egyaránt. Látom a lakkos szekrényeket, amelyek könyörtelen egyformasággal, mint a himlőfoltok a testen, huzódnak végig a városon s látom a vékonypénzü mahagoni-butorokat, amelyek még sérelmesebbek, mint a végrehajtók ama kedvencz fényezettei. Látom a nyomoruságos kazamatákat, amelyeknek füstös a padmalya, piszkos a függönye s tudomásul veszem, hogy a legnagyobb palotában is a *Vadász halála* czimü festményt becsülik legtöbbre, ha e képet mindjárt *Őszi táj*nak vagy *Enyelgés*nek is nevezik. De igazságtalan volnék, ha csak a butorokra mondanám, hogy őszinték, igazak és közvetlenek nyáron a budapesti emberek is. A tél nagyzoló hóbortjai eltünnek: a szórakozás megelégszik egy rossz czirkuszszal, meg egy még rosszabb városligeti bohózattal, a gourmet-k áttérnek a sörre meg a paprikás csirkére és akik őszszel Brunetièreről és Stendhalról veszekedtünk, most méltányolni tanuljuk meg Feld Mátyást és Krecsányi Ignáczot. Az igényeink nyáron erősen leszállnak s a havas világ hazugságait egyszerre jóleső közvetlenség váltja fel, amely megelégszik a természet egyszerübb adományaival.

Honnét van mindez? Miért értik meg egymást a halandók 24 fok Celsiuson alól s tesznek le a világvárosi allure-ökről, a mail coachokról, a tandemekről, a theatre parékról és a prolongált jourokról? Miért tudunk nyáron ugy élni, ahogy viszonyaink megengedik és a világfelfogásunk előirja és hogyan van, hogy juliusban csupa józan, szerény emberrel akadunk össze, akik nem kivánnak milliókat nyerni s földgömböket meghóditani? A nagy melegben csupa demokrata tapossa Budapest aszfaltját. Minden rangu és rendü körök összekeveredtek az ócska ligeti éjjeli mulatóhelyen s a Vampetics kertjén végignézve általános paczifikácziót s jogegyenlőséget látunk: békén megfér egymás mellett miniszter és naplopó, uri hölgy és courtisane, anélkül, hogy ezen valaki megbotránkoznék. Az itéletek elnézőbbek, senki se veszi rossz néven, ha az urak mellény nélkül járnak s az asszonyok nem viselnek füzőt. A télen megvetett komfortáblisok egyszerre kedves és népszerü közlekedési eszközökké emelkednek s még a foxterrierek is jóakaróan pislognak, ha kandur surran el mellettük. Mindenki megelégedett s hálásan fogadja az utolsó ős-budavári Knockabout élczeit, jóllehet januárban üresnek találta Herczeg Ferencz *Kéz kezet mos* czimü darabját.

Azt hiszem, hogy Budapest arczulatát télen egy pár nagyzoló asszony teszi tönkre. Ők találják ki a pompózus estélyeket, ahol Arnoldson Sigfridnek kell nevetnie és Jászai Marinak sirnia, ők a tüneményes ruhákat, amelyek ragályosan terjednek el az összes hölgyeken és ők ütik rá a társas életre az értékénél nagyobb fémjelzési próbát. Nyáron azonban e vezető motivumok eltávoznak Ostendeba, Cannes-ba vagy Interlakenbe s akkor nagy kő esik le valamennyiünk szivéről, hogy nyolcz hétig ismét emberek lehetünk, akik föntartás nélkül örülhetünk a borjupörköltnek s a keleti melegnek, amelyek zamatos magyar vonások, noha póriasak. A magyar ember szereti a hőséget; geografikus és gazdasági viszonyai egyenesen rája utalják, hogy barátja legyen a buzaérlelő napsugárnak, amely a honalapitókat a Duna és Tisza országába vezette. Világvárosi és internaczionális életre vajmi kevéssé alkalmas ez az ország a maga egyszerü embereivel, kacskaringós közlededési vonalaival és főként szegénységével,

Éppen csak hogy meg tudunk élni; mulatságra, czifrságra már nem telik sem pénzben, sem ötletben. Nekünk tehát örömünk a szimpla életviszonyok, amelyekben, sajnos, csak nyáron lehet részünk.

Hogy Budapest nyáron szép, már sokan mondták, de kevesen tapasztalták. Előnyei szembetünését fokozzák a körülte fekvő helyek nyomoruságos szczeneriái. A legtöbb nyaralóhelynek hiányzik az első kelléke, a friss viz s a rendes közlekedési eszközök. A főváros ehhez képest minden erénynyel föl van ruházkodva s akinek módjában van s nyaraló helyett a meleg hónapokra fiakkert bérel, helyesebben cselekedett, mintha a Balatonon yachtolna vagy a Rigin csuszkálna. Fiakkerrel bejárva, Budapest a Kutya-villától a római fürdőig a sajátos helyeknek hosszu sorozatát adja, amelyekben mindenütt van egy kis regényesség, egy jó libaczomb, sőt egy kis folklore is. A nyárra ez a legjobb tanácsom s aki megköveti, többet fog látni, mint a bécs-tirol-karinthiai örök körutazáson. Megismeri ezt a könnyelmü, de szép fővárost, fog látni sok bünt, sok jellegzetességet és sok közvetlenséget s el fogja felejteni, hogy a télen ismét párisi jargont kell beszélni és tiz forintos almákat ennie, jóllehet nem barátja a gyümölcsnek és franczia helyett is szivesebben beszél az anyanyelvén.

Jon.

Isten kardja.

Leesett az égből isten csodakardja
A nagy rónaságra, füzes Tiszapartra.
Hunn pásztor a csordát terelgette éppen,
Amikor rábukkant égerfa tövében.

Nem hagyja aludni a kard mesefénye,
Káprázat amit lát, elvész szeme fénye.
Megfejteni titkot, mi lesz a jövendő,
Attila várában van jós elegendő.

S olvassák a jósok, mi van irva rája:
„Kösse fel e kardot a hunnok királya
S ura lesz a góthnak, herulnak, alánnak,
Gepidának, szlávnak s a kerek világnak."

Tisza partján járok ábrándba merülve
S tünődöm: az a kard még visszakerül-e?
És ha igen, hogy majd ősi igaz jusson
Hunnok utódának a magyarnak jusson?

Feltetszik egy csillag a keleti égen,
Mosolya átragyog ködön, sötétségen.
S sugarával felém mintha intene Ő
S mondaná: ne csüggedj, lesz még olyan idő!

Akkor mai góthok, szláv, szarmata népek
A magyarral szembe ki a sikra lépnek,
Megküzdeni azt a rettenetes harczot,
Miért annyi meddő század leviharzott.

Aratása szörnyü nagy lesz a halálnak,
A történet földjén uj határkő támad.
Egy nép ha kifárad, tiz ront a magyarra,
De az ő kezében lesz az isten kardja.

Nógrádi Pap Gyula.

Egy apród levelei.

— Dán elbeszélés. —

Irta: P. FR. RIST.

Ezek a levelek Höeg Erik ezredes hagyatékából valók s tiz esztendőt ölelnek föl, az erzedes tizenötödik évétől a huszonötödikig. Irattak pedig a csodaképpen bigott VI. Keresztély és a dánokat ki nem állható felesége uralkodása alatt; s végződnek a szeretetreméltó, életvidám, kicsapongó V. Frederik alatt, azon a napon, mikor szép felesége, Lujza, minden dán királynék legkedvesebbje meghalt.

*

Höeg Erik királyi apród anyjához, Höeg őrnagynéhoz, Mariager. (Irta tizenöt éves korában.)

Christiansborg, 1741. decz. 30.

Aranyos édes mama!

Mint ahogy az én kedves édes mamám tudni fogja, szeretett szüleimnek a beleegyezésével, a kadétkompániából királyi apródnak rendeltek föl, mint legjobban kvalifikáltat a kadétek közt, ami nemsokára a most lefolyt szent karácsonyi ünnepek után történt, miután ő felsége a király Witzleben apródot a gárdába nevezte ki tisztlelyettessé, Staffeldt kamarai apródot pedig kamarai junkerré ordinálta. Ennek következtében azonnal a királyi palotába telepedtem át. De esedezem kedves szüleimnek, mint engedelmes és tisztelő fiuk, hogy ismét visszatérhessek a kadétekhez, de leginkább haza, vidékre az én szeretett szüleimhez, kik után annyira vágyódom. Könnyes szemekkel irom kedves mamámnak ezt a levelet, amit a legközelebbi póstával elküldök, hogy a levélhordó még e héten kivihesse Mariagerbe. Kérje meg az én szeretett papámat, legyen könyörületes a fia iránt, aki eddig is mindig tisztességesen viselte magát s ezután is ki fogja érdemelni kedves szüleinek a megelégedését. Elhagyatva élek annyi ember közt, akiket nem ismerek, s akik gonosz pillantásokkal néznek rám. E napokban sok excercitiumban volt részem, amiket egy apródnak tudni kell, holnap pedig szolgálatom lesz, — irjon aranyos édes mamám Moltke kamarai junkernek s szabadítson ki ebből a szerencsétlenségből, a melybe jutottam.

Szerető fia

Höeg Erik.

*

Höeg Erik királyi apród édes anyjához.

Kopenhága, királyi palota, 1742. febr. 14.

Szeretve tisztelt, aranyos édes asszonyanyám!

... mint engedelmes fiu, kedves asszonyanyámnak az óhajtása szerint Brügmann ezredesnénél tettem tiszteletemet, s ő szintén azt tanácsolta nekem, hogy ne legyek *sensible;* de a legnagyobb béketürést mégis csak kedves szüleimnek a leveléből meritettem. Ah szivem mamácskám, mégis keserü egy pohár ez, s kedves levele olyan nekem, mint mikor kis gyerek koromban az orvosságos üveg szélét mézzel kente meg.

Meg fogok kedves szüleimnek irni minden *remarquable* eseményt; mindent föl fogok jegyezi, nem fogok elhallgatni semmit, remélvén, hogy kedves mamámnál és jó papámnál pardonra fogok találni. Egész nap az iskolában vagyunk elfoglalva, az uj palotában, a kocsi-remise fölött, a hol nagyon hideg van, meg az egész palotában

füstölnek a kályhák, még az uraságok termeiben is. Egy kamarában vagyok Grabou Jörgennel, von Kahlenberggel s a kis Hans Kroggal, mig von Plessen, von Bülow és von Reusch a szomszéd kamarába kerültek. Grabou Jörgen, az öreg holmegaardi Monsieur Grabounak a fia a legkedvesebb pajtásom és barátom, bár kevés az eruditiója és manierja. Kezdetben meglehetősen *en peine* voltam gonosz csinyjei miatt, de mivel gyermekkori játszótársam, hamar egymáshoz szoktunk. Bár nem igen van *en grâce* hopmesterünknél, Monsieur Feddersennél, mert hanyag és fecsegő, de én azért nagyon szeretem.

Nyelvgyakorlatokon és rajzoláson, nemkülönben iráson, chemián, érczek ismeretén s hasonlókon kivül szorgalmasan gyakoroljuk magunkat azokban az exercitiumokban, melyek előkelő személyeknek elengedhetetlenek, mint a lovaglásban, vivásban, item gyakorlatokban a militair reglément szerint, nemkülönben az udvarias meghajlásban és bókolásban az etiquette szerint, ellenben a táncz egészen el van tiltva, mint könnyelmü és fölösleges müvészet. Legjobban szeretem a rajztanárunkat, Anthon hadnagyot, aki udvarias és *raisonnable* lovag. Különös örömömre szolgál előmeneteleket tehetnem a franczia nyelvben, de az angol nyelvet kevésbbé ismerik itt, amit kedves mamám okvetlenül mondjon meg Missis Motleynek, hadd boszankodjék.

Kezdetben sok *trouble* és bosszankodás volt itt amiatt, mert dán vagyok, mert évek óta nem volt itt dán apród. Különösen Monsieur von Kahlenberg és von Dervitz kamarai apród gunyolódtak, de Grabou Jörgen egyszerüen elhallgattatta őket. De nemsokára az a malheuröm támadt, hogy ő felsége, ami legkegyelmesebb királynénk, az asztalnál rám mutatott, mikor épen szolgálatom volt.

Ah, ezt a napot sohasem fogom elfelejteni. Egész nap rossz kedvem volt; mikor a lovagló-iskola melletti hidnál a trombitások ebédre hivtak, szinte összerezzentem a rémülettől. Mikor Grabouval az előszobában álltam, hogy ajtót nyissak az uraságoknak, egy kis nyomoruságos cavalier jött velem szembe, maga ő felsége. Bár ő felsége nem is ismert, élesen, komoran nézett rám s érdes hangon kérdezte, hogy ki vagyok. Bár térdem ugy reszketett, hogy majd összeestem, meghajtottam magamat s ugy feleltem neki, ahogy Moltke kamarai junker kitanitott: megmondtam a nevemet, hogy az atyám Höeg Joachim, nyugalmazott őrnagy, aki végigküzdötte a svéd hadjáratot; azután hozzátettem a mama nevét is, s ő felsége kegyesem emlékezni méltóztatott rá még abból az időből, mikor még udvarhölgy volt. Ő felsége a király egy pillanatra megállt, s azután bement azon az ajtón, melyet számára kinyitottam. Grabou biztatott, hogy nagyon jól volt s máskor is ily nyugodtan beszéljek.

De nemsokára megint majd odáig lettem, mikor az asztali fölszolgálásnál ő felsége a királyné (nagyon magas, fehér arczu asszony, pedig nem is festi magát) mereven mutatott rám, s azt kérdezte Reitzenstein udvari főmarsalltól: »Ugy-e ez is holsteini dán? Mit keres itt?« Mert nem szereti a dánokat, ami fölött a többi monsieurök nagyon mosolyogtak.

Jó éjszakát, aranyos, drága mamám. Holnap majd folytatom.

*

Rákövetkező vasárnap.

.... Ma a legmagasabb uraságok a lakosztályaikban áldoztak, mert a királyné ő felsége folytonosan beteg, szédülése és szivszorulása van. Ő királyi fenségeik a trónörökös, Lujza herczegné, valamint az udvari személyzet az apród-csapattal együtt a szent cselekményt a templomban végezte el, mire háromnapi vakácziót kaptunk azzal az intelemmel, hogy szent könyveket olvasgassunk, s azzal szórakozzunk, hogy szüleinknek leveleket irjunk. A palotát azonban nem volt szabad elhagynunk, még csak a városba sem szabad volt kimennünk. Vasárnaponként ordinairement kétszer megyünk istentiszteletre, különben pedig teljes egyformaságban és remeteségben élünk. Az egész palota olyan mint egy templom, s az uraságokat csak akkor látom, ha az asztalnál jourom van, vagy szolgálatom az előtermekben.

Kedves szüleim, néha leküzdhetetlen vágyat érzek haza, például ha egyedül ülök a királyi képtár ablakánál s kibámulok a palota udvarába, vagy ha szolgálatban vagyok a kihallgató teremben, ahova senki sem jön s onnan kinézek a manège-be. Tegnap az őrgrófné két óráig volt ő felségeiknél s nekem addig az előszobában kellett az egyik kis kutyájukkal mulatnom. Ugy fekszik a panierjában, mint valami kis fészekben; különben nagyon szeretetreméltó kis állat, nincs orra, nagyon gömbölyü s nagyon kövér, akárcsak a skovholti kovácsnak a felesége.

... Kedves, aranyos mamám azt irja, hogy nem mulattat-e a sok pompa az uj kastélyban. No persze! Minden nagyon szép és drága itt, de nem sokat járkáltam még a szük ruha miatt, mely nagyon inkommodál és az uj czipők miatt, melyek nagyon nyomják a lábamat. De mikor az uraságok mult héten Fredensborgba utaztak a fejedelemnéhez, Bruun komornyik felsőbb parancsra körülvezetett engem minden termen, szobán, galérián, lépcsőn, hogy *intime* és bizalmas legyek az egész labyrinthussal. Nagyon elbámultam a sok pompán és drágaságon, a sok aranynyal és ezüsttel kirakott szines fán, a szép festményeken, a bársonynyal és selyemdamaszttal kivarrott aranybojtos butorokon, a szőnyegeken és gobelineken, melyeken pásztorok és pásztornék, meg Jákob álma van kihimezve. A trónörökös kabinetjében is voltam, mely sárga atlasz, zöld virágokkal. Még mindenütt érzik a festék- és firniszszag, kivéve az uraságok hálótermét, melyet szintén megmutattak s melyben a pompás ágy fehér selyem bélésü piros bársonyfüggönyökkel van eltakarva, a mennyezetről pedig arany bojtok lógnak. Most már körülbelül kiösmerem magamat, amennyire szükséges, hogy a követeket egyik teremből a másikba kalauzoljam. Mi is jól megvagyunk a mi lakosztályunkban, de csak fenyőfa székeink és asztalaink vannak, bőrrel bevonva, meg külön ágyunk. Az éttermünk lent van a földszinten.

Ebből a hosszu levélből láthatják kedves szüleink, hogy nagyon jól és *raisonnable* vagyunk s a *domestique*-ek jól szolgálnak ki, különösen pedig Schmidt, kiről azt mondják, hogy a herrenhuterek szektájához tartozik. Végezetül bocsánatot kérvén azért, amit levelemben talán elfelejtettem megemliteni, kérem istent, hogy tartsa meg az én édes szüleimet, kiket nagyon szeretek, s kiknek *dévotion*-nal és engedelmességgel tartozom.

Sokszoros *adieu*-vel

Höeg Erik.

*

Höeg Erik királyi apród az anyjához.

Christiansborg, 1742. junius 1.

Kedves anyám, édes mamuskám, miután azt irja, hogy nagyon szeretnének már a vidéken ujságot hallani, szivesen teljesiteném kivánságát, ha tehetném, de itt nem arrivál semmi, az uraságok teljes nyugalomban élnek s mi nem kapunk permissiont, hogy a városból kimenjünk. Mindenütt az a hir járja, hogy küszöbön van a Svédországgal való háboru s az, hogy a királyi sereg már össze van vonva. Ha igaz, hogy a háboru kitör, akkor erős a reményem, hogy tiszthelyettesnek employiroznak s kedves

szüleim beleegyezésével csatába mehetek királyomért és hazámért, bármily fiatalnak látszom is. De erről majd később.

Itt ordinairement nagyon unjuk magunkat. In mense Martii asztal előtt rendesen exerciroztunk a nagy carousselben és birkózóversenyben, mely april 13-án volt Louise herczegnő konfirmácziója alkalmából, mindenkinek csodálkozására. Két quadrille volt, a király ő felségéé és a trónörökös ő királyi fenségéé, mint ezt kedves szüleim valószinüleg olvasták a »Postafutár«-ban. Én a trónörökös ő királyi fensége quadrillejába tartozom, mely nyomban lóra ült, mikor az uraságok körülbelül három órakor az ebédet bevégezték. Az én quadrilleom fölvonulása a palota belső kapuján és az uj palotatéren át történt s megkerülte az egész palotát, ami roppant amusante volt. Grabou, Krog és én egy vonalban haladtunk a trónörökös ő királyi fensége előtt, Jörgen és én lándzsát vittünk a vállunkon, a kis Krog azonban a középen ment s a pajzsot tartotta. Ő és Kahlenberg szintén meg vannak konfirmálva. Háromnégy órán keresztül minden a legnagyobb pompával történt nagy örömünkre és amusementünkre, ő felsége a királyné, a királyi herczegnők, az udvarhölgyek, a belés külföldi ministeri, rangbéli emberek s más előkelő udvari alkalmazottak jelenlétében. Este poenitenciát kellett tartanunk azért, mert nem nyomhattuk el a nevetést, mikor von Qualen kamarai junker a lóról lepottyant, mely szép, magasnövésü paripa volt, s a württembergi herczegé. A carrouselnél, hol szintén szolgálatom volt, világos-vörös frakkot viseltem sárga betéttel és hajtókával, kétujjnyi széles ezüst paszománttal, továbbá sárga mellényt térdnadrággal, nemkülönben fehér selyem harisnyát csattos czipőkkel. S mivel erős vádlim van, nem volt szükség semmi kitömésre.

A királyné ő felségét folyton fogfájás gyötri, amiért egyre kurálják, sőt eret is vágtak rajta, de azért ennek daczára a többi uraságokkal nyilvánosan áldozott a nagyteremben lévő interim templomban. Mivel a várkápolna még nem kész, a lovagterem falait tapétákkal behuzták s ott állitottak föl egy prédikálószéket. Tizenegy napig nem hagytam el a palotát, mert szolgálatom volt. Az előkamarában nagy kellemetlenséget okoz a hőség, már csak a paróka miatt is, de ezt mindjárt leteszszük, ha ebédelünk s ha Monsieur Feddersen nincs jelen. Beszéltem arról, hogy a carrousel után poenitencziát kellett tartanunk, mely nagyon elkomolyitott, hogy minden bünömet megbántam s kértem istent és az ő angyalait, hogy segitsenek engem jobb élethez, mire alázatos szivvel kezdtem bele a büntetésembe. De Grabou, aki nagyon renitenskedő lélek, desperáczióból nem akart meghajolni, mire a hopmester följelentette s mivel Moltke kamarai junker a tónörökös jelenlétében azt mondta, hogy bármilyen nagy is, mások gunyjára a konyhában fogják alkalmazni s mivel a trónörökös, akit aimable conduiteja miatt mindnyájan bálványozunk, ezt nevetve hallgatta, Grabou nagy haragra lobbant, s teljesen nekimakacskodott, sőt teljesen elnémult a catechisation alatt és semmit nem felelt, mire Monsieur Feddersen azzal fenyegette őt, hogy a kadét-udvarban ágyut lovagoltat vele. Miután ehhez más esemény is hozzájárult, t. i. mivel Louise herczegnő, aki nagyon vig (más irányban pedig nagyon komoly) s asztal után szivesen elbeszélget velük az előteremben, mert nagyon unalmasnak találja a kabinetben való tartózkodást, — ennélfogva Grabou egy napon tréfálni kezdett ő királyi fenségével, ami szigoruan meg van tiltva s mivel ő felsége vén czukrászától egy kandirozott czitromot szerencsésen elcsentem, a herczegnő is vett egyet, amit egy udvarhölgy észrevett s Grabout ismét bepanaszolták, de az egész dolgot a herczegnőre való tekintetből elsimitották. Ha isten egyfelől sebet üt is, másfelől gyógyit. Az ő kegyessége vigasztalás és soulagement, hozzá menekülök nyomoruságomban, malasztját kérem, hocsánatát esdem büneim számára, hogy segitsen meg abbeli buzgó törekvésemben, miszerint Jézus nevében hűséges szolgájává váljak mindörökké. — Hogy most az étkezést elvégeztük, folytatom. Panirozott vadat kaptunk reszelt kenyérrel és édes sauce-szal; továbbá tojásos levest sózott heringgel és egy fogás halat mely azonban avas vajjal volt csinálva.

Ha kedves szüleim hamarosan pénzt akarnának küldeni, nagyon megköszönném, mert eféléből nagyon sok kell s miután nem szivesen huzódom vissza semmi alkalommal, kelleténél többet pazarlok a pástétomsütőnél és a czukros konfekture-re, melyet a többiek a konditornál szereznek be. Azután Jörgen Grabounak négy birodalmi tallért is kölcsönöztem, melyet kártyára fölrakott, ami szintén meg van tiltva, mint esténként a panacée s más erős italok fogyasztása. Kedves asszonyanyám bizvást megnyugodhatik abban, hogy nem veszek részt erkölcstelen életben, hanem arra kérem istent, hogy szabaditson meg minden kisértéstől és gyalázatos tettől, melyektől természetes dégoût-m van s ha Jörgent el is fogják ilyenek, ezek csak gyöngeségek, melyeket ő nem tart bünnek, s ebben is áll az ő összes vétkezése. Ennek daczára nagyon jó barátom.

Ha majd az uraságok visszatérnek, az egész udvar Hirschholmba utazik. Csak már itt lenne ez az idő, mert különben eltikkadunk ebben a forróságban. Az iskolában jól megy sorom. Mama megmondhatja Missis Motleynek, hogy ő királyi felsége szerecsenével angolul beszélek, hogy magamat perfektionáljam; ő pedig Monsieur Bluhmétől dán oktatásban rászesül. Ajánlom magamat kedves szüleim kegyeibe s kérem jó anyácskámat, emlékezzék vissza arra, hogy el akarta nekem küldeni a megigért manchetteket.

Istenben kedves fia és engedelmes gyermeke

Höeg Erik.

P. S. Köszöntetem a jó Motleyt és minden jó barátomat Holmegaardban, Grabouéknál, Lindéknél Mariagerben, továbbá a Lars vadászt, a lovászt, Lénét és a vén Tallét.

*

Höeg Erik királyi apród levele az anyjához.

Frederiksborg, 1742. okt. 1.

Aranyos, édes mama!

Fogadja sokszoros hálás köszönetemet a küldött levélért, melyből értesülök, hogy drága szüleim jó egészségben vannak, s hogy kedves anyám egyetlen kedves fiát még változatlanul szereti, akinek oly távol kell élnie szüleitől, akiket az idén és a jövő nyáron sem látogathat meg. Mert ilyen permissiont csak néhány apród kapott en faveur, igy von Dewitz, Reusch és von Kahlenberg, aki most elutazott, hogy néhány hónapig otthon maradjon.

Utolsó levelem óta a székhelyet Hirschholmból ide tették át. Nagyon ennuyant volt Hirschholmban, szinte soha nem jutottunk szabad levegőre, ha csak akkor nem, mikor az uraságokat a parkban végzett sétáik alkalmával kisérnünk kellett. Különben pedig sohasem. Tegnapelőtt ő felsége a királyné egy szarvast lőtt a kocsijából, mikor Fredensborgba utazott a herczegnéhez. Hirschholmban minden reggel ordinairement bebarangoltam a kastélyt, mert a poloskák miatt nem tudtam aludni. Pompás egy palota. A nagyterem fekete és fehér márványlapokkal van kipadolva, a közepén gyönyörü fontaine-nal, melynek csobogása nagyon kellemes a nagy csöndességben. Ha kardommal ráütöttem a rézmedenczére, hangos viszhangot adott a teremben. A falról madarak adják a vizet márványmeden-

czékbe, de ezeken kivül ott diszlenek még ő királyi felségeik arczképei is. A kihallgatási teremnek falai sokszinü különös fákkal vannak kirakva s ezüsttel szegélyezve, amit nagy munka lehet polirozni. Nemkülönben a nagy kályhát, mely kinai tornyot ábrázol mindenféle harangokkal és lánczokkal. Mindez ezüstből. Reggelenként el szoktam beszélgetni a domesztikekkel, akik a polirozást végzik, s azt gondoltam, hogy ez éppen a vén Tallenak s a szobalányunknak való dolog lenne. Ha szolgálatunk volt, reggel ő királyi fenségeik és a comtesse mögött kellett mennünk a parkházba. Ah, kedves mama, mily gyötrelmes napok voltak ezek! A trónörökös oly szives volt, hogy különös jóindulatával regalirozott meg; a lőtérre is magával vitt a maga szolgálatára, miután már otthonról beletanultam a vadászat mesterségébe. Nem dicsérhetem eléggé, hogy milyen kegyelmes és vidám ur. Három medaillont és egy érmet is adott a gyüjteményem számára: egy kettős species aranyat Anno 1699, egy kis koronázási medailonnal együtt, Anno 1700, s végül a saját fenséges születésnapjának az érmét, ami öt latot nyom. Monsieur Feddersen azt mondta ő fenségének, hogy kötelességemet tőlem telhetőleg acquittálom, udvarias modor és comportement után törekszem, amint ez a noblessenél szokásos s miután ő királyi fensége jó hajlandósággal van az ifjuság és a kedélyesség iránt, s mivel ő a palotán kivül szivesen konverzál mindenféle emberekkel, ami ő felségeiknek nem igen tetszik, azért engem választott, hogy a mulattatásban részt vegyek. Junius elején Hirschholmból az egész udvar idetelepedett Frederiksborgba.

Mikor pár nappal ezelőtt Monsieur Bluhme az esti imádságot a királyné szobájában elvégezte, bejött a trónörökös s kivitt a tengerre, hogy tüzcsóváknál halászszunk. Nagyon kellemes este volt, bár semmi zsákmányra nem tettünk szert. Egész nap a kis előszobában küzdöttem az álommal, most azonban kicsapongó jókedvem volt. A trónörökös ő felsége saját burgundi borából adott inni, egészen camerad volt velünk, sok tréfát és jocust üzött, különösen Jörgen Grabouval, aki gonosz egy csont, teljesen ő királyi fensége izlése szerint. Késő este keresztülszöktünk a parkon, ahova belépni ő felsége a királyné a legszigorubban megtiltotta. — — — A királyné ő felsége folytonosan betegeskedett; mult vasárnap, mikor eret vágtak rajta, s nekem tálat és ptisanet kellett oda vinnem, király ő felsége könyes szemekkel jött be a szarvaskabinetből s keresztet vetett a zablevesre mondván: »Isten áldása legyen rajta.« Azután nyomban elutazott a fővárosba, hogy a keleti kapunál megszemlélje a campement-t, melyet a württembergi herczeg vezényelt. Azt mondják, hogy a svéd parton fogunk kikötni. Ó, csak két esztendővel öregebb volnék! Nagyon szépen köszöntetem a jó papát, s vagyok aranyos mamuskámnak engedelmes fia

Höeg Erik.

*

Höeg Erik királyi apród levele anyjához.

Frederiksborg, 1742. decz. 15.

Forrón szeretett anyácskám, szivem legdrágább barátnője a világon!

Ezt a levelet Frederiksborgból irom, a legnagyobb gyászban és szomoruságban. Kamarafogságom van, mely azonban kevésbbé szomorit, mert az eső szakad, szél zug a fák átázott bokrain keresztül. Grabou Jörgent a királyi apródok testületéből elbocsátották s disgrâce-ban elküldték, amit kedves mamám nemsokára az ő saját szájából hallani fog. De följegyzem az egész historiát, amint történt, bár a kedélyem annyira le van verve, hogy alig vagyok capable irni.

Miután az uraságok sokat utaztak ide-oda a herczegnéhez, vagy kis collatióra Frydenlundba a württembergi herczeghez, vagy Hirschholmba, leginkább azonban a fővárosba, mikor a hajókat Nyholmban vizre bocsátották, vagy conseilre a palotában, végre itt a kastélyban az óhajtott szabadságot élveztük s pompásan amusáltuk magunkat. Grabout, akit megejtett az amour egy városi kis lány iránt, egy késő este rajtacsipték s két hétig ült a prisonban; de ez, ahelyett, hogy sentimentjait lehütötte volna, még nyakasabbá tette, daczára annak, hogy Monsieur Bluhme a szivére beszélt s praeparálta arra, hogy elvégzett poenitenczia után a szent communióban részesüljön. Pénteken, die 19. octobris. Ő királyi fensége Louise herczegnő születése napján publique asztal volt tizennégy személyre, a szokásos festivitások közt, keresztalaku asztalnál, fönt a galerián pedig zenével. Grabout a szégyenasztalhoz osztották be, de ő makacskodott, azt mondván, hogy a Grabouknak semmi ivadéka sem szolgált mást, mint királyi uraságokat. Erre odarendelték az ablakhoz, hogy fehér kendővel adja meg a jelt a kis ágyunak, mely ordinairement kilenczet lőtt, mikor a királyi uraságok a nagy födeles kupákból ittak, s hármat, ha a közönséges billikomokból, továbbá jelet kellett adnia a zenének, hogy tust huzzon, ha a miniszterek és a többi hölgyek koczintottak, mely commissiót annyira könnyelmüen s annyira malgré lui végezte, hogy ő királyi uraságaik kapták a zenét s a többiek a lövéseket. Ez megzavarta az egész solemnitét, a kanonirozásban minden egalité tönkrement, miből nagy kavarodás és altuatio támada. Ebéd után ő királyi felsége magához parancsolta Jörgent a királyné lépcsőjére, s most is mint mindig, nehányszor megharagudott, vörös folt égett a homlokán. Nagyon szigoruan megkorholta, azonnal prisonba küldte, hogy onnan a legnagyobb disgrâceban távozzék az udvartól. Csak egyetlen egy napig volt prisonban, s mivel adieut akartam neki mondani, nemkülönben egy kis souvenirt adni át neki, utána mentem az Abel-szállóig mikor elutazott, s ezért kamarafogságot kaptam par interim. Még ha az a szomoruság is érne, hogy cselekedetemmel kedves szüleimnek nemtetszését vonnám magamra, mégis abban a szilárd meggyőződésben lennék, hogy ugy cselekedtem, amint kell, mert a hű barátság istentől szivünkbe ültetett erénynek tetszik nekem, melyhez nem szabad hűtlennek lenni, mint a hogy azokat sem szabad elhagyni, akik szükségbe jutnak, mint ahogy ez Grabou Jörgennel megtörtént. Ezért emlékül azt a rubintokkal kirakott pecsétnyomót adtam neki, melyet papa Hollandban csináltatott. Kedves szüleimnek azonban tudtára akarom adni, hogy teljes connaissance-ban volt arról, miszerint ifju bohóságában maga okozta a maga baját, kötelességeit nagyon lanyhán, vagy éppen nem applikálta, s most mennie kell uj employ után nézni, mert a királyi szolgálatban nem habilitáltathatja magát Ezek daczára mégis csak azt mondom, hogy Jörgen többet ért, mint a többi messieurök összevéve, akik most titokban örülnek az ő malheurjén, s ha tőle és tőlem függne, mindig Jörgen volna az első a királyi szolgálatra beosztottak közt. Ah és most eltávozott. Oly vidám volt, mint mindig s nevetett, de az én örömem elborult, s utamat kiverte a tüske. Most egyedül kell tanulnom s mathesis pura által saját erőmből vágni át magamat. Kedves szüleim, boldog az, aki elfelejti, amin már többé változtatni nem lehet s még borzalmasabb leszek, mint eddig, hogy elkészüljek, mivel egész inclinatiómmal arra törekszem, hogy katona legyen belőlem, istent féljem s kedves szüleimnek örömet okozzak . . .

Most a templomban voltam, s Moltke kamara-junker tudtomra adta, hogy szabad vagyok. Ő királyi fensége a trónörökös titokban azt kérdezte tőlem a lépcsőn, hogy

Grabou elutazott-e, s mikor azt mondtam, hogy el, csöndesen mosolygott magában s elgondolkozva csóválta a fejét. A mai prédikációban az udvari lelkész arról beszélt, hogy mennyire szereti Jézus a bünösöket s ismét a lelkünkre beszélt. A földi élet ugyan kivülről pompás és aranyos, de bárhová fordulunk is, isten haragja van fölöttünk, ugy hogy a legszebb dolog is nyomoruságosnak és nyomasztónak látszik.

Az üdvösség csakis Jézus vérében és sebeiben keresendő, ő a mi részünk, ő a mi szivünk sziklája, kegyelemmel és irgalmassággal fogad magához, vezérli lépteinket, mig végre részünk lesz a Bárány trónusánál a kereszthalál és a vér által kivivott örök boldogságban.

A legközelebbi napokban az egész udvar Kopenhágába megy. Kérem kedves mama, adja át Jörgennek üdvözletemet, nevemben szeretetteljesen bánjanak vele. Köszöntetem az öreg Missis Motleyt is, Waage iskolamestert Aabyban, nemkülönben a lovászt, Lars vadászt, s valamennyi jóbarátomat Kjaergaardban. Anyácskám pedig a legszivbőljövőbb üdvözletemet fogadja engedelmes fiától

Höeg Eriktől.

P. S. Vemhes-e a vörös kancza, vagy nem lesz belőle semmi?

(Folytatjuk.)

Krónika II.

Kenyér és szinház.

— *jun. 5.*

Dehogy a panem et circenses, a római imperatoroknak e demokrata kortesfogása jár eszemben, hanem az aktualitások sűritették egymás mellé ezt a két iparczikket. Csudálatos módon került együvé a pékmesterek kartelje és a szinházigazgatóké. Amazok drágitják a kenyér árát, ezek kiadják az irredenta jelszót: a szinházi ipar a szinházigazgatóké! Amazokat szidja a liberális közvélemény s reakciót emleget, ezeket üdvözlik, mint bátor erkölcsnemesitőket s a művészet megváltóit. Pedig ha a pékek uzsorások, akkor a szinházigazgatók kartelje — no, mondjuk — nem éppen liberális.

*

A kenyérkérdés mindenesetre a fontosabb, mert több embert, azok közül is a szegényebbjét sujtja. Az ilyen kérdés miatt forradalmat is szoktak csinálni kevésbbé béketürő népek. Nálunk a városatyák demokratásdit játszanak körülötte. De még ez is megdöbbentő, valamint megdöbbentő felfedezés, hogy a városnak van közélelmezési ügyosztálya. Mit csinál ez? Közélelmez? Mi a feladata? Ha a tatárok ostrom alá fogják a várost, hogy élelmezze? Történik hatóságilag valami, hogy a város népe jóllakjék? Nekem ilyesmikről fogalmam sem volt, csak azt tudtam, hogy a város üzleteket csinál a vásárcsarnokokkal, a vágóhidakkal, a vásárpénztárakkal, a hajcsárdijakkal, finánczot tart az ujpesti sorompónál, a Duna partján és ha egy csirke a főváros területére ugrik, hát a finánccz utána szalad és vásárpénzt követel, különben megeszi. A közélelmezés voltaképpen a főváros üzlete, nem pedig funkciója lakossága érdekében. Üzletet csinál mindenből. Van neki jövedelmező vizkereskedése, övé a pálinkás-bolt, minden szőlőtőke neki terem, minden tyuk neki tojik és minden szamár az ő szekerét huzza. Még a levegőből is pénzel. Ahol parknak kellene lenni, ott telkeket parczelláz paloták számára. Hal a vizben, madár a légben üzlettárgy a főváros kezében. Reprezentánsai iparosok, akik termelők és nem fogyasztók, ügyvédek, akiknek az iparosok a kliensei, független népboldogitók, akik élni akarnak apró és nagy szivességekből, miket azoknak tesznek, akik ellen megválasztatták magukat. És ez a dicső testület foglalkozik a kenyérkérdéssel. Nem rossz. Valamikor — ugy hallom — az ördög is próbált misét mondani.

A pékmestereket én nagyon szeretem. Többnyire szép és kövér a feleségük és szép, kövér leánykák állnak a pult mögött. Azonkivül háziurak, és a háziurakat különösen szeretem. Többnyire szoczialisták, akik elegikusan játszanak arany óralánczukkal és panaszkodnak a nagy szegénységről, mely arra kényszeriti őket, hogy a házbért butorvalutában fogadják el. Pedig a butor rossz valuta: drága, mikor veszszük, olcsó, mikor eladjuk. Valamit kellene tenni a népért, hogy tudjon házbért fizetni!

S a pékeknek igazuk van, amikor energikusan, sőt elmésen védik a maguk kartelszabadságukat. Glasner, a hires Glasner az államra hivatkozik, mely minden ok nélkül emelte a levelező-lap árát, sokkal nagyobb százalékkal, mint ő a zsemléét. Pedig levelező-lapon mindenkinek kell leveleznie, ellenben zsemlét enni nem muszáj mindenkinek. Sőt pékkenyeret sem. Vegyen soroksári kenyeret, vagy süssön maga kenyeret, aki drágálja az ő árujukat. Nem tehetek róla, a népet szeretem, de a hires Glasnernek igaza van. Igaza van abban is, amit nem mond: mindenkinek joga van hasznot huzni helyzetéből, érvényesiteni hatalmát, befolyását. Csunya dolog, mikor a gazdag Schubert dörög a zsemledrágitás ellen s majd a jövő héten melegen pártolja a hus drágitását, mivelhogy a gazdag Schubert mészáros az óbudai kerületben. S ugyancsak pékosztály-üldözés, mikor a többi háziurak fölcsapnak népboldogitókul a pékek rovására, holott minden egyebekben a fővárosi igazgatásban háziur-politikát csinálnak s magának a fővárosnak is minden kérdésnél maga felé hajlik a keze.

Kötelező, hatóságilag megállapitott kenyér-árak: valóban nem e világból valók. Amikor minden egyébben folyik a népnek szabad kizsákmányolása, nem lehet éppen a pékeket szoczializmusra szoritani. Joggal mondhatják, hogy a többiek garázdálkodásáért nem ők a hivatottak a nép kárpótlására. Miért nem zudul föl a népboldogitás, mikor a tizenkét krajczárt érő czukrot az állam negyvenötötven krajczárra föladóztatja? Czukor is kell a népnek, még pedig sok! De hát lakás is kell és a lakás-árakat mégsem fixirozzák, czipő, nadrág, sapka, ing is kell s ezekben a czikkekben hallatlanul csalják és zsarolják a népet és még sem jut eszébe senkinek, hogy fix-árakat szabjon s a szabad konkurrenczia elvét nyesegesse. Aki ilyet merne kivánni, néppárti lenne, nem demokrata. Hát mindenütt győzzön a liberalizmus és éppen csak a pékipar legyen reakczionáriusan becsületes?

Jól teszik a pékek, ha nem hagyják magukat. Jól teszi a tanács, ha nem hagyja a pékeket. S ha esetleg a közgyülés felforgatja az egész pékkartelt, az is jól teszi, de nehogy megbánja. Ebben a kétkrajczáros zsemlében lappang a szocziális kérdés egész rengetegségében, mint az ezeregyéji zárt palaczkban a dzsin, aki elfér a palaczkban, de fejével a felhőbe nyul, ha kiszabadul. Gazdasági politikánk talpra állitaná a mezőgazdát, segitene az iparoson, föllenditené a foot-ballt, teremtene mindenfajta uj vállalkozást, de a zsemlénél rátértek a fogyasztási politikára. Ez helyt nem állhat, ha minden egyébben a termelőt és az eladót portálják. Majd, ha arról lesz szó, hogy a politikát ott kezdik a korgó gyomornál s ipart, kereskedelmet aszerint rendezzenek, hogy minél olcsóbban és bőségesebben juttasson mindenkit akármihez: akkor a pékekre is rámászhatnak fix sulylyal, hatósági árszabással. De addig a szegény pékek mártirok s a nép, aki tiz zsemlét akar egy hatoson, reakczionárius zsaroló.

*

A szinész-egyesületnek tudvalevőleg kevés a pénze. Nem tudja a szerzett nyugdijigényeket kielégiteni, ellenben a járulékokat nagyban emeli. Ez rossz állapot, s hogy jobbra forduljon, minden jóérzésü ember tiszta szivből kivánja. Az is helyes, hogy maga is utána lát valami jó üzletnek. Az is derék, hogy a kormány adja hozzá a forgó tőkét. Denique, a szinész-egyesület a kormánytól kapott negyvenezer korona kölcsönnel szinház-ügynökséget nyit és ezzel szaporitja a jövedelmét.

Most azonban következik valami, amire már nem igen mondhatni, hogy helyes. A szinész-egyesületen kiütött az üzleti élelmesség és az intelligens emberek üzlet-iszonya egyaránt. A konkurrenczia, melyet a privát-ügynökök kifejtenek, árt nekik s mi sem természetesebb, minthogy a konkurrencziától szabadulni akarnak. Ez természetes, de szinészéknek nem elég előkelő az üzleti okoskodás. Tehát meg kell menteni a kulturát, hogy az üzlet jól menjen. A szinház-igazgatók csak ugy, mint a pékmesterek, kartelbe állottak, kötelezvén magukat, hogy szinészt, szindarabot, csakis az egyesületi ügynökség utján fognak szerezni. Aki pedig ez ellen vét, halálnak halálával hal meg.

De még tovább mentek. A szinészek is kötelezik magukat, hogy amely igazgató vét a megállapodás ellen, annál nem játszanak. Csakugy, ahogy a péklegények fogadkoztak, hogy nem dolgoznak olyan mesternél, aki olcsóbban adja a kenyeret. Hogy pedig a dolognak megadják a módját, hát az egész kartelt a morál zsákjába dugták, mondván, hogy azért cselekednek igy, hogy a külföldi léha darabokat távol tartsák a morális magyar közönségtől.

Tehát: állampénzen nyitnak egy üzletet állampolgárok tönkretevésére. Agyonütik a konkurrenczíát a saját egyesületi érdekük javára. Más bolt nem lévén, a szinészek kényre-kedvre az igazgatók ügynökségeinek vannak kiszolgáltatva. Más uton darabhoz nem jutván, az ügynökség fogja megállapitani, milyen darabokat kebelezzen be a magyar kultura. Amit ez az ügynökség elitél, az meg van halva. Amely idegen szerző nem adja olcsóbban az a magyar kultura számára meg sem született. Az igazgató urak eddig Pestre jöttek uj darabért, most házhoz fogják nekik szállitani. Előbb olcsón, később olyan árban, amennyire az egyesületnek éppen szüksége van.

S ennek tapsol a szabadelvü közvélemény, mely a pékeket agyonütné, mint nyomorult zsebelnököket. Pedig a pékek sohasem mondták, hogy ők a hazáért élnek és dolgoznak, a szinészek ellenben mindig a kulturát és müvészetet emlegetik, melynek versenye egyike a legnemesebb szabadságoknak.

De még tovább mennek. Megállapitják, hogy ennyi és ennyi pénznél többet nem kaphat a szinész. Ez általánosságban van mondva, de bizalmasan megsugják, ugy, hogy mindenki meghallhassa, hogy az a passzus csak a primadonna-kultusz megtörésére való. Mert a vidéki Küry Klárák tönkreteszik a direktorokat.

Ez megint hamis játék. A vidéki primadonna-kultuszt a direktorok csinálták, hogy majmolják Budapestet. No de azért is, mivelhogy nagyon olcsón adnak a közönségnek egy jól megfizetett start s ennek fejében azután a többi társulatot a legolcsóbb válogatatlansággal állitják össze. S minekutána a dolog szépen ment s a primadonna fizetését leliczitálták a közönséges szinészek bőréről, most már a primadonna pénzét is zsebrevágnák. S a derék szinészek még strike-ra vannak kötelezve az olyan direktor ellen, aki nem akar nyuzni!

Hát ezek gyönyörü dolgok, amelyek éppen csak minálunk eshetnek meg, ahol, ha a nagy tejcsarnokot tetten érik krónikus csaláson, hát egyszerüen megdorgálják, mig a kis zsidónak becsukták volna a boltját. A szinészegyesület pedig szabadon, sőt teljes elismerést aratva belenyulhat az irodalomba, a szinészetbe, a szabad versenybe, az egyéni szabadságba, amikor pénzre van szüksége. Még egyszer mondom: a pékeknek igazuk van, mert ők nem kulturát sütnek a kemenczéjükben, de a szinigazgatóknak — no, nekik is igazuk van, mert voltaképpen ők is csak pékek.

Simplex.

A könyvekről.

A könyvek szeretete dicsérendő érzés. Csufolják a könyvgyüjtőket, s elvégre is, alkalmas tárgyai a gnnyolódásnak: ez a sorsa minden szerelmesnek. Alapjában véve azonban irigyelni kellene őket, mert életüket hosszu és nyugodalmas gyönyörrel ékesitették. Rájuk szokták fogni, hogy nem olvassák el a könyveiket. Egyikük zavar nélkül felelte erre: »Hát ön ebédel-e a régi porcelánjaiból?« Van-e becsületesebb dolog, mint könyveket rakosgatni a szekrénybe? Ez ugyan hasonlit ahhoz a munkához, amit gyerekek végeznek, mikor homokbuczkákat épitenek a tenger partjára. Hiába dolgoznak, s amit épitettek, hamar elmosódik. Kétségkivül ez a sorsuk a könyvgyüjtőknek és kép-amatőröknek. De ezért nem őket kell vádolni, hanem a lét viszontagságait és az élet rövidségét. A tenger elhordja a homokvárakat, az árverések szétszórják a gyüjteményeket. De azért az ember nem cselekedhet különb dolgot, minthogy homokvárakat épit tizéves korában, s gyüjteményeket rendez, mikor hatvan esztendős. Semmi se marad abból, amit épitünk és a csecsebecsék szeretete semmivel sem hiábavalóbb, mint minden más szeretet.

Anatole France.

Nyári múzsa.

A szalmakalap.

Babám, a finom, úri nő,
Ki csupa sziv és csupa lélek,
Azt mondta a minap nekem:
»Egy kalapot végy nyomba', kérlek.
Mert júniusban nagy a hő,
Tehát szalmából legyen ő,
A legeslegeslegjavából,
Ahogy most illik: panamából.«

Babám, a finom, úri nő,
Mikor ez óhaját kimondta,
Nem tudta, hogy mi bajba dönt,
Mi bajba és mi szörnyü gondba.
Én, aki nem vagyok hiú,
Csak egyszerű, szerény fiú,
Én vetemedjem panamára,
Amelynek aggasztó az ára?

De babám óhaja parancs,
Tehát a kedvét hogy keressem,
Vettem egy finom panamát,
Amelynek nincsen párja Pesten.
Rajt' gyűrődésnek nincs nyoma,
Az ára nyolczvan korona,
Melyből a boltos mitsem enged . . .
(Testvérek közt megér kilenczet.)

Fejembe nyomtam gőgösen
S mikor ilyenmód megjelentem,
Babám, a finom, úri nő
Nagyságos urnak hívott engem.
Azt hittem, a világ enyém
S a kalapom főnyeremény,
Főnyeremény ugyis, de főleg
Igazi nyereség a főnek.

Babám, a finom, úri nő
Kezébe vette panamámat,
Nézte szakértőn, hosszasan
És magyarázó kedve támadt.
Igy szólt: »E szalma hát ama
Népszerü, híres panama,
Mely minden jégesőt kibirva,
Urával együtt száll a sirba.«

S tovább folytatta lelkesen:
»Az ember, hogyha összegyűri,
Vagy szétlapitja bárhogyan,
A panama vállvonva tűri.
Oly ruganyos, lágy és szilárd,
Nincs sorscsapás, mely néki árt,
Átfüzhető a tű fokán is
S eltart örökké, még tovább is.«

»Apárul unokára száll,
Valódi kincs minden családban,
Állj rája, hogyha nem hiszed
És rúgj belé, ülj rája bátran.«
E tudományos alapon
A székre tettem kalapom
S bizva, remélve, lelkesülten,
A szalmakalapomra ültem.

Babám, a finom, úri nő,
Hogy nagyobb súlyt adjon szavának:
Hizelkedőn ölembe ült
És csókolózó kedve támadt.
És e szerelmi alapon
Ölelkezénk a kalapon,
Hisz nem lehet az ember fábul
S szerelmünk nincsen panamábul!

És az eredmény? Meglepő!
A kalap elnyult, semmivé lett,
Kimult, nem mozdult, odavolt
És nem volt benne semmi élet.
Lapos volt, bosszantón lapos,
Oh, átkozott a kalapos,
Kinek egy gyönge pillanatban
A nyolczvan koronákat adtam.

Babám, a finom, úri nő
A kalapomra sirva nézett:
»Ki hinné, hogy egy panama
Ily semmiségtül elenyészhet?«
És én leküzdve bánatom,
Azt mondtam: »Most kidobhatom!«
S mit sem habozva, bősz-nyugodtan
Szegényt az ablakon kidobtam.

Meglelte ott lenn egy kocsis,
S mely járművét görnyedve vonta,
Azonnal úrrá lett a ló,
Mert kalapom fejébe nyomta.
És e humánus alapon
Ez állat hordja kalapom.
Látványosságnak kimagasló
Az első szalmakalapos ló.

A kis-igényü paripa
Hordja izléssel, hordja csinnal,
Diszitve is van a kalap
Kaczér csokorral, crèpe de chine-al.
Én hogyha látom e lovat,
Egy az, mi nékem gondot ad:
A kalap sorsa, hogy mi volna,
Ha széna és nem szalma volna?

Incubus.

Szinielőadás.

Az István-uti nagy tündérpalotában, melyet Wlassics Gyula minister emelt a nőnevelésnek, a napokban tündéri játékokat produkáltak. Szinházat játszottak, ugy, amint az divatban volt a XVIII. század zárdaiskoláiban és még jóval előbb. — Hogy is mondja Goethe? Ein Dilettant hat's geschrieben und Dilettanten spielen's auch. Ez itt nem egészen quadrál. Mert aki a darabot irta, az nem dilettans, hanem *Tordai Grail Erzsi*, a költői kedélyü és férfias erélyességü urnő, aki a magyar literaturát hálára kötelezte, megismertetvén azt a németekkel és egyéb pogány nemzetekkel, és akinek nem első müve a »*Virágálom*«, melyet az intézet nagyobb és kisebb növendékeivel előadatott, egy nagy és előkelő közönség gyönyörüségére, aki alig győzte tapssal, elismeréssel. Az előadók mind virágokat ábrázoltak, ebben a darabban, feslő, nyiló, félig és egészen felpattant virágokat és a mimeléssel nem sokat kellett

veszkődniök, mert ők a valóságban is azok, amiket a játékban ábrázoltak: feslő, nyiló, félig és egészen felpattant virágok. Az előadás jótékony czélra történt, nem mint a vizsgai produktiók rendesen történni szoktak, csak ugy isten nevében, hanem becsületes jó ezüst garasokért, amiket az emberek a fogukhoz vernek. És meg is kellett ismételni az előadást, mert a szülők, rokonok és jóbarátok nem érték be az egyszeri előadással, hanem még egyszer akarták látni az ő kedvenczeiket a szinpadon. Sőt, ugy halljuk, őszszel ez a darab az *Urániába* is bevonul és ugyanazok fogják eljátszani, akik most eljátszották.

Strelisky, a finom izlésü müvész, (megbántás volna őt egyszerüen fotografusnak nevezni) megrögzitette a bájos leánycsoportot és mi nem birtunk ellenállani a kisértésnek, hogy ezt a képet ki ne adjuk. Hadd gyönyörködjék benne a nagy olvasóközönség is. Persze hiba itt is akad. Mert ha a szinjátszók mind itt vannak együtt a képen, miért ne legyen rajta a szerző is? Hiszen azt épp ugy hitta és tapsolta a közönség, mint a szinészeket. Szerencsére *A Hét* már egyszer kiadta Tordai Grail Erzsike képét. Akik látták, nagyon dicsérték.

A tudomány jegyében.

A hatodik és a hetedik érzék.

Az iskolában magunkba szedett tudás később, amikor már a csatasorban állunk s nem érünk rá kontemplálásra, reflexiókra, először kissé feledésbe megy a lelkünkben, később pedig, amikor alkalomadtán visszatérünk rá, azt látjuk, hogy bizonyos fixpontok körül kikristályosodott s eleven, mozgékony, élő valamiből holt tömeggé vált. A szabályok, amelyek alól olyan sok a kivétel, megdönthetetlen erejü dogmává kövesülnek át, a könnyebb megérthetőség kedvéért szimplán felállitott, de mindig magyarázatokkal kisért tantételek mellől elvesznek a magyarázatok s marad maga a tétel, sértetlen csupaszságában mint babona, amelyben hiszünk, de magunk sem tudjuk miért.

Az egyik ilyen holttá vált tudásunk az, hogy öt érzékünk van. Bárki kész habozás nélkül megesküdni arra, hogy az embernek öt érzéke van: látás, hallás, szaglás, izlés és tapintás — sem több, sem kevesebb, mert akinek kevesebb van, az nyomorék, vak, vagy süket.

De hát akinek *több* van?

Olyan ember nincs a világon, feleli erre a kérdésre tüstént, minden habozás nélkül az iskolából magunkkal hozott bölcseség, amely rég elfelejtette, hogy az öt érzékről szóló tanitás csak általánositás, csak körvonalazás, csak vázlatos megjelölése annak az öt legfontosabb pontnak, amelyeken belől érzékszerveink müködnek.

Ha az iskolai tudás nem tenne bennünket elfogulttá, erre magától rá kellene jönni minden embernek, mert a mindennapi életben is ezer a példa, hogy ötnél több érzékünk van. Legdurvább és legegyszerübb érzékünket, a tapintóérzéket könnyen felhasználhatjuk ennek a bizonyitására.

Ha behunyt szemü embernek fagolyót adunk a kezébe, rögtön meg tudja mondani, hogy valami gömbölyü dolgot fog. Ha vasgolyót adunk neki, nemcsak azt tudja, hogy golyót fog, hanem azt is, hogy az vasból van. Ha pedig jéggolyót nyomunk a markába akkor előbb tudja, hogy jeget fog s csak azután veszi észre, hogy az a jég gömbalaku. Vagyis: a tapintás érzéke mellett máris konstatáltunk egy hatodik érzéket is, a *hőérzéket.*

A rossz hővezető, tehát rendesen a környezet hőmérsékletével biró fagolyónál eminenter csak a tapintóérzék lép fel, a hőérzék legfeljebb negative, amennyiben azt mondja, hogy a golyó valószinüen fából van, de miatta lehet gipszből vagy papirmaséból is. A vasgolyónál a két érzék müködése teljesen egyenrangu, a tapintás konstatálja a golyóalakot, a hőérzék azt, hogy a golyó jó vezetőből készült, tehát valami érczből. A szavazategyenlőségnek ebben a különös esetében aztán az elnök szava dönt, a tapasztalásé, amely azt mondja, hogy a golyó vasból van, mert ha ólomból volna, nehezebb volna. A jéggolyónál a tapintás egészen háttérbe szorul, ott a hőérzék szisszenik fel, hogy »huh, de hideg van!« — s a tapintás mint valami vén, szószátyár filozófus, csak az eső után tud előállani a köpenyeggel, hogy »ezt a hideget, fiam, valami gömbalaku tárgy okozza«.

S hogy a hőérzék egészen más valami, mint a tapintás, arra két egészen egyszerü kisérlet rávezethet bennünket. Tegyük ki kezünket a juniusi napsütésre s nem fogunk semmi mást érezni, csak hőt; viszont, huzzuk keresztül ujjunkat a gyertya lángján, nem fogunk semmi meleget érezni, csak a tapintásunk észleli, hogy a levegőnél sürübb dologba nyultunk bele. A hatodik érzék tehát már kétségtelenül megván s ha az iskola bölcsesége rabbá nem tette volna a gondolkozásunkat, mindnyájunknak rá kellett volna rég jönni.

Sokkal nehezebben megtalálható, sokkal komolyabb bujósdit játszik velünk hetedik érzékünk, amely azért rejtőzik el ugy előlünk, mert amig ébren vagyunk, szakadatlanul használjuk, amikor ébredünk, ez neszel fel először, amikor elalszunk, ez marad ébren legtovább s ha rettenetes pillanatokban elhágy bennünket, az mindig egy-egy katasztrófát jelent a testünk életében. S mivel mindenütt jelen van, jelenléte olyan megszokottá lessz, hogy észre sem vesszük, annyira látjuk, hogy már nem is látjuk többé s ugy vagyunk vele, mint az illedelemmel, csak akkor vesszük észre, hogy van, amikor nincs.

Ha éjjel, teljesen sötét szobában felébredek s kiugrom az ágyból, tudom, hogy állok. Teljesen tisztában vagyok azzal, hogy a fejem fenn, a lábam lenn van s ha nekiindulok, hogy odamenjek az asztalhoz gyujtóért, vagy az ablakhoz a táblát kinyitni, nem ingadozom, nem támolygok, hanem, bár a látóérzékem egyáltalán nem müködhetik, egyenesen megyek s folyton tudatában vagyok annak, hogy hogyan kell egyensulyban maradnom. S hogy el nem dülök, ezt a hetedik érzékemnek az *egyensulyérzék*-nek köszönhetem.

Amilyen könnyü a hőérzéket mindennapos példával megvilágositani, olyan nehéz felfoghatóvá tenni, hogy az egyensulyérzékünk kétségtelenül egészen önálló érzék.

Képzeljünk el egy bádogból készült emberalakot, amely belül üres, szétnyitható és vizszintes tengelyen forog. Gondoljuk el, hogy ebbe belezárunk valakit, akire a bádogfigura olyan szorosan illik rá, hogy mindenütt egyformán erős nyomást gyakorol a testére. Ha a tengely segitségével mi ezt az embert jobbra, vagy balra kilenczven foknyira elhajlitjuk, ő, bár sem nem lát, sem nem hall s az erős nyomás miatt a tapintóérzéke sem müködik, mégis tudni fogja, hogy most vizszintesen fekszik. S ha a feje tetejére állitjuk, azt is érezni fogja. Ha megint visszaforditjuk ugy, hogy a teste csak kicsiny kis szöget, 20—25 fokosat alkot a függőleges vonallal, akkor szintén érezni fogja, hogy még mindig nem áll egészen egyenesen, az egyensulyérzéke megmondja neki, mikor lessz a helyzete egészen függőleges. Mert ez az érzék ad nekünk felvilágositást arról, hogy milyen helyzetet foglal el testünk az ürben, ez ismerteti meg velünk tisztán érzéki uton a függőleges irány fogalmát, amelynek az elméleti, fizikai definicióját csak az iskolában tanuljuk meg.

Az egyensuly érzéke az, amely legállandóbban velünk van. Csak az egyetemes érzékeltompulások alkalmával (alváskor, ájulásban,) hágy el bennünket, azonkivül ritkán. S ha a többi érzékünk megmarad, csak ez az egy hágy el, ezt nevezzük szédülésnek. S ezért szédül a gyenge idegzetü ember akkor, amikor az egyensulyérzéke erős próbának van kitéve: magas toronyban, ingó hajón, hullámzó néptömegben. Az idegorvosok egy része azt hiszi, hogy az egyensulyérzék bénultsága az oka az u. n. agorafóbiának, a tériszonynak is, amely szegény Papp Dánielt is megölte. S a részeg ember tántorgásának is az egyensulyérzék bénultsága az oka, mert az alkohol az a méreg, amely első sorban erre az érzékre hat. A részeg ember még relative józan, a többi érzékének még mindnek birtokában van, amikor már tántorog.

Az egyensulyérzék szerve bent van az agyvelőben, apró kis köralaku csövek képében, amelyekben kevés kis folyadék van. Aszerint, amint a testünk ide, vagy oda billen, a folyadék is megmozdul a helyéről s a cső falának más-más pontjára gyakorol nyomást. Ez a kis nyomás ingerli rá aztán az agyat annak a tudatára, hogy milyen helyzetben van a test. S ez a magyarázata annak is, hogy miért beszélnek az emberek folyton csak öt érzékről, miért csontosodott meg bennünk az öt érzék babonája.

Mert a látszatnak itt is csak nagyobb képe van, mint az esszencziának. A látásnak, a hallásnak, az izlésnek, a szaglásnak és a tapintásnak olyan szerve van, amely szembeötlő a testünkön, sőt fontos kiegészitő része az arkitekturájának és a szépségének; a hőérzék szerve azonban összeesik a tapintás szervével s mivel a két szerv egy, tehát a két érzéket is egynek tekintjük. Az egyensulyérzék szerve meg épen el van rejtve a testünkbe, ugy hogy nem láthatjuk. Beszélünk tehát öt érzékről s elfeledkezünk a hatodikról, amely van olyan fontos, mint a szaglás, izlés, vagy tapintás s elfeledkezünk a hetedikről, amely százszorta fontosabb még a látásnál is.

Cholnoky Viktor.

INNEN-ONNAN.

+ **Fenyvessy Ferencz** ime elkövette azt, amit idáig soha se tett, de amit a legszeretetreméltóbb és legkedvesebb ember is megcselekszik egyszer, megszomoritotta a barátait és hiveit: meghalt. Kevesebb lett egy derék emberrel, egy uri emberrel és a mi még többet jelent, talán neki is többet jelentett, a mig élt: egy kellemes emberrel. Ha igaz volna is az, ami nem igaz, hogy minden szerencséjét és sikerét ennek a kellemes voltának köszönhette, ez se jelentene se kis, se jelentéktelen érdemet ebben az országban, ahol légiószámra pöffeszkednek azok, akik az egész karrierjüket a — kellemetlen voltuknak köszönhetik. Akik magasra jutottak, mert az emberek mindenáron szabadulni akartak tőlük, ha — fölfelé is. De Fenyvessy Ferencznek a modora kellemessége nem a kizárólagos, hanem csak az uralkodó erénye volt és bizony talán nem egészen szerencséje, ha annyira domináló, hogy sokban eltakarta a többit. A hol a nagyképüséget majdnem ugy megkövetelik, a hogy a nagyszájuságot honorálják, még csoda, hogy méltóságos urrá tudott lenni ő, aki sohase düllesztette ki a — méltóságát és sohase csattogtatta a fogait. Ilyen körülmények között még meglepőbb, hogy mégis lett belőle valaki, még pedig igen jelentékeny valaki, mint az, hogy nem az lett, ami lenni szeretett volna és a mire a legtöbb hivatottságot érezte magában. Igaz, hogy igy is a helyén volt; mert — és ezt is olyan nehezen akarják észrevenni — ez a vidám ember mindig nagy komolysággal teljesitette a kötelességét és ha volt is gondja rá, hogy mindig friss szegfü legyen a gomblyukában, semmi más se hervadt el soha abból, aminek az ápolása a gondjára volt bizva. Semmi szüksége se volt rá távol tartani magától az embereket, hogy imponálni tudjon, mert lehetett szeretni és becsülni őt azoknak is, akik közel jutottak hozzá. Ezért van, hogy temetése nem az *agglegény temetése* volt, komor és melegség nélkül való, hanem virágos és őszinte siratással teljes: oly részvét kisérte sirjáig, amely friss emlékezet lesz még akkor is mikor a koszoruk már rég elhervadtak.

* * *

△ **Micsinai.** Falkai neve bronzba, Kecskeméthyé ezüstbe, a Micsinaié aranyba fog vésetni a lopások annaleseiban. Mindenben van haladás, de legnagyobb haladás a lopás müvészetében. Falkai kitalálta, hogyan kell szökni, Kecskeméthy, hogy hogyan kell elrejtőzni, ám Micsinai, az együgyü postakocsis, kitalálta, hogy hogyan kell a nyomozást vezetni. Ezt mindenki látja, csak a rendőrség nem. Micsinai kitalálta, hogy ilyenkor a rendőrség minden szó után kapkod és szentirásnak veszi a besugásokat. Igy gondosan elhiresztelte, hogy aki lop, az három hétig rejtőzzék előbb Pesten s csak aztán szökjék. Nosza, a rendőrség lázasan kutat át minden bokrot, mert hiszen ő maga mondta, hogy Pesten fog rejtőzni! Ha mégis az első nap Amerika felé hajózott, akkor nyomorult csaló! Aztán beszélt Kispestről, meg más környékbeli helyről, ahol sok helyes kis erdő van. Tehát kutatnak Kispesten is, a helyes erdőkben is. Csudálatos, mekkora vak hittel bizik a rendőrség abban, amit a tolvaj mond s eszébe sem jut, aki minden egyébben gondosan készült a lopásra, az talán a nyelvére is tud vigyázni és amit mond, az is csak arra való, hogy szökését fedezze. A pósta-igazgatóság meg dijat tüz a tolvaj fejére és ezzel szinte lehetetlenné teszi a kézre keritését; az ilyen dij föllovalja az ország összes szegény embereit s mindenki mindenkiben Micsinait lát. Itt is, ott is s a rendőrség egyszerre husz felé is kergeti a tolvajt, mert nem tudhatja, hogy a sok följelentés között melyik a józan. Denique, a rendőrség marad, a tolvaj mesterség pedig halad. Pedig ugy kellene, hogy a rendőrség is valamelyest kivegye részét a fejlődésből, akkor aztán a tolvaj — legalább még gyorsabban fog fejlődni.

* * *

♁ **A nyiregyházai kaszirnők.** A nyiregyházai főkapitány sok jóakarattal, de egyuttal nagy sikerrel kompromittálta a nyiregyházai urakat. A főkapitány ur kiadta rendeletben, hogy az ő városában a kasziros kisasszonyoknak nem szabad se elegánsan járniuk, se sokat sétálniuk, se a szinházban páholyban vagy a földszinten megjelenniük. Ugy általában a büntetőtörvény nem tartja büntetendő cselekménynek a sétálást, azért se jár fegyház, ha valaki divatos kalapot visel és Oroszországban se deportálják Sziberiába azt, aki a szinházban páholyban merészkedik megjelenni. Kaszirnőnek lenni se kihágás és a kaszirnők köztudomás szerint mi olyan fogadalmat se kötelesek tenni, amely után nekik kevesebb volna szabad, mint másoknak. Ilyen körülmények között bajos megérteni, mi jogon tiltja el a szigoru főkapitány a kaszirnőktől a szabad levegőt, a divatos ruhát és a páholyt, amelyet megfizettek. Ez azonban a dolognak a jogi része, amelylyel nem kivánok foglalkozni. Vannak a rendeletnek más jellemző tulajdonságai is. Kiviláglik a rendeletből, hogy a nyiregyházai kaszirnőknek nemcsak nagyon rossz dolguk *lett*, hanem az is, hogy nagyon jó dolguk *volt*. A kaszirnői pálya nem olyan virágos, hogy a jövedelméből legujabb divatu ruhára meg páholybérletre telnék. Sőt sétára se igen futja az idejükből. A nyiregyházai kaszirnők lám mégis elegáns toiletteben jártak, páholyt tartottak, sokat sétáltak. Ime itt tárul ki a kérdés ugy, hogy a körében a kaszirnőkön kivül helyük jut azoknak is — akik a kérdést megoldják. Ezért lehet joggal mondani, hogy a főkapitány ur alaposan bemártotta a rendeletével a nyiregyházai urakat. Mert az bizonyos, hogy az ő rendeletéért a legszigorubban ezeket fogják felelősségre vonni — otthon.

+ **A vörös kocsi.** A fővárosi szabók, suszterek energikusan készülnek fölvenni a harczot az adósok ellen, akik a kelletén tul ragaszkodnak ehhez a minőségükhöz. Keresik a módot, hogyan lehetne őket minél hatásosabban fizetésre szoritani és valóságos dalnokverseny folyik a zaklató és megbélyegző kellemetlenségek előadásában. Vörös kocsival akarják üzőbe venni a rosszfizető adóst, rátrombitálni, a nevét kiczégérezni. Bizonyos, hogy a maga pénzéhez mindenkinek jussa van és senki se köteles ingyen adni azt, amit kölcsönbe adott. De nem lehet azt tagadni, hogy a könnyelmü adósságcsinálásnak a könnyelmü hitelnyujtás az édesanyja és a nehéz fizetést a könnyü kölcsön szüli. A rosszfizető adóstól való megszabadulásnak az a legegyenesebb és leghatásosabb módja, ha nem adnak neki hitelbe. Mindenki nézze meg jól, hová teszi a pénzét, ha lyukas zsebbe tette, magát okolja első sorban. A szivar nem nélkülözhetetlenebb, mint a nadrág, szivart mégse adnak hitelbe, nadrágot igen; ezért van, hogy igen sokan vesznek szivart azon a pénzen, a melylyel a nadrágjukért tartoznak. Ha a szabók meg a czipészek szidni akarnak valakit a sok elveszett követelésért, szidják egymást, a konkurrensüket, aki szivesen ád hitelbe ruhát, czipőt, hogy a megrendelő ne legyen kénytelen készpénzen őtőlük vásárolni. Könnyelmü hitelező nélkül nincs rossz adós: a vörös kocsit tehát annak a boltajtaja elé állitsák.

* * *

+ **A por.** A kis makkból hatalmas tölgy lesz: a pár grammnyi assa foetida, amelyet annak idején hazafias kezek diskrétül elhintettek a Vigszinház nézőterén, ime diadalmas rendszerré izmosult, amely mozgalmakat visz győzelemre és wagneri muzsikát némit el. A por, amely bevált »tényezőnek« akkor is, amikor csak a szemébe hintették az embereknek, hatása területét kiterjesztette, most már orrban és torokban is operál, nem kisebb sikerrel, mint tette azelőtt. A kereskedősegédek ezzel törték meg a főnökeik ellentállását, azt mondják, az Operaház zenekarában is a por müködött ugy, hogy berekedtek tőle nemcsak az énekesek, de a műintézet legerősebb hangu tagja: a sugó is. Valami istentelen port szórtak el, ami elveszi az énekes hangját néha — másodiziglen: például Votán isten nemcsak maga rekedt be, hanem még az is, akinek helyettesitenie kellett volna. Ez az assa foetida rendesen nem jobb illatu a fegyverénél, de tagadhatatlanul roppant hatásos és megdöbbentő elgondolni, hogy hová fejlődhetik. A por láthatatlan és mindenütt jelenlehető: meghuzódhatik a bokrétában, amit a primadonnának felnyujtanak, a levélben, amelyet valakinek küldenek, a szivarban, amivel megkinálnak. Ez a legrettenetesebb pokolgép, mert tökéletes az egyszerüségében, a minden nehézség nélkül való kezelhetésében, a hatása gonoszságában és elviselhetetlenségében. Kegyetlen, alattomos, undoritó: szóval szinte müvészi harmóniában van minden czéllal, amely ilyen eszközöket kiván. Ennyiben különb a parfümös intrikáknál, amelyek virággal és illattal kendőzik magukat és igy bóditanak. Az assa foetida legalább őszintén büdös és a bizmut-kvarcz nem takargatja azt a tulajdonságát, hogy fojtogat. A megjelenése alattomossága mögött ott a szándék őszintesége: a bünös sötétben támad, de az arczát be nem kormozza — rizsporral.

* * *

— **Benedek János.** A Somló-ügyet jól elintézte Wlassics Gyula, nem is vártunk ettől a finom és modern gondolkodásu államférfiutól mást, mint igazságot, méltányosságot és türelmet, meg elnézést minden irányban, még a maradi és stréber honmentők irányában is. De segitett neki Benedek János is, a debreczeni képviselő és poéta, aki a Somló-interpellácziót ugy kikészitette, hogy a miniszternek könnyü legyen a dolga. Liberális kérdésre liberálisan felelhetett. Hogy Andrássy Tivadar mégis felszisszent, szerinte ő, mint katholikus, ebből az országból már ki van dobva — arról nem tehet sem Benedek János, sem Wlassics Gyula. Gusztus dolga. A vigécz akkor is otthon érzi magát, ha már leröpült a lépcsőn, a gróf ur akkor is kidobva érzi magát, amikor a haza legbelsőbb és legtitkosabb fülkéjében ül. Ellenben bizonyos, hogy a szabad gondolatot nagyon is óhajtják kidobni azok, akik a maguk kidobásáról mániáskodnak. Poéta és miniszter az ilyenek ellen természetszerüen kezet foghat, ha az egyik obstruál is, a másik meg passzive ellentáll.

* * *

△ **Beteg nőkért.** Jótékonynak lenni nemcsak jószivüség, hanem művészet. Az ellenszolgálat nélkül való pénznek alkalmas talajba kell jutnia, hogy kárba ne veszszen. Adj a koldusnak száz forintot és koldus marad; a beteg munkásnak ötöt és orvosságot szerezvén rajta, egészséges, bizton megélő emberré válik. Jótékony emberünk sok van, de kevesen értenek a jótetthez. *Hatvany-Deutsch* Sándor azonban ért hozzá, meghatóan ért hozzá. Kétszázezer koronát áldozott édes anyja emlékére, de nem aprózta el, hanem egészben egy nőgyógyitóosztály felállitására szánta a zsidó-kórházban. A betegségek között a női betegségek szorulnak leginkább a jótékonyságra. Speczialisták kezében van ez az ág, a specziálisták pedig drágák. A szegény asszony többnyire belepusztul a bajába, ha ingyen nem jut orvoshoz, gyógyitáshoz. Ezt a szegénységet Hatvany-Deutsch Sándor éles szemmel és érző szivvel jól kikémlelte.

* * *

⁂ **A fertőzés.** Tudományos czikket olvasunk a *Tuberkulózis* czimü lapban, amely czikknek megirása bizonyára nagy munkába került s évek során át összeszőtt gondolatok bizonyságait hordja magán. Mert nem kis megerőltetésbe került az alábbiakat kieszelni, sok álmatlan éjszaka telt el, mig a szerző eddig jutott. A czikk azt óhajtja, hogy minden tuberkulotikus embert válaszszanak külön a társadalomtól, a beteg tanulót rekeszszék ki az iskolából, a csecsemőt szakitsák el gyenge mellü anyjától s ha a házasfelek közül valaki tüdővészbe esik, azt válaszszák el hitestársától. Ismételjük: mindennek kitalálása nagy munkába kerülhetett s be kell vallanunk sem nekünk, sem magunkfajta embernek nem jutott volna eszébe. De ha a tudós professzor ily tudományos fő és igy a dolgok mélyére tud hatolni, ennyi fáradsággal s ötlettel mindjárt a tüdővészellenes szérumot is felfedezhette volna.

* * *

○ **Az abruzzoi herczeg honoráriuma.** Az abruzzoi herczeg, aki nemrégen beutazta Észak nem veszedelmes részét, megiratta az expediczió tudományos történetét, s bevezetésül maga is leirta uti tapasztalatait. A könyv kiadója ezért a *száz nyomtatott lapra terjedő stilus-gyakorlatért* **százezer lira** honoráriumot fizetett a fejedelmi szerzőnek. E szerint, ha Roosevelt vadászkalandjai a legdrágább könyv, mely valaha nyomdafestéket látott, az abruzzoi herczeg még Rooseveltnél is büszkébb lehet irodalmi sikereire, mert — tekintve, hogy könyvének minden oldaláért ezer lira honoráriumot kapott — bizonynyal ő a legjobban fizetett szerző, mióta a világ áll. Ily kedvező auspicziumok után kár volna, ha az illusztris szerző felhagyna az irodalmi tevékenységgel, de ez nem is valószinü, mert a savoyai ház nem tartozik a leggazdagabb uralkodó családok közé s az irás, kivált az ily jól honorált irás, a legelfogadhatóbb foglalkozások egyikének tekinthető. Föltéve, hogy a kiadó ezentul se fogja kevesebbre értékelni az abruzzoi herczeg stilusát, s föltéve, hogy az abruzzoi herczeg, a ki még fiatalember, sokáig él s annyit ir össze, mint például Jókai, könnyen meglehet, hogy irodalmi munkásságával nagyobb vagyont gyüjt, mint amennyiről az olasz egység megteremtője álmodhatott. Ezen a megkezdett uton haladva, a savoyai ház.

egy félszázad mulva a leggazdagabb uralkodó családok egyikévé válhatik, s a fiatalabb generáczió megérheti, hogy a »Bella gerant alii, tu, felix Austria, nube« példájára uj szálló ige keletkezik, mely igy szól: »Háborut viseljenek mások, te, szerencsés Savoya, csak irj.« A Hohenzollernekkel persze még ebben az esetben sem állhatják a versenyt, mert Vilmos császár még jobb uton halad: ő örököl. Ez kényelmesebb; s Vilmos kitartóan, fáradhatatlanul örököl. A mig az abruzzoi herczeg lefirkant százezer lirányit, Vilmos hat millió márkával gyarapszik. Az európai egyensulyt tehát még akkor se kell félteni, ha az abruzzoi herczeg termékenységre legyüri Lope de Vegát és Dumas pèret, mert az irás, kivált, ha fejedelmi személy cselekszi, igen okos dolog lehet, de örökölni mindig a legnagyobb bölcseség volt, s a legnagyobb bölcseség marad a jövő században is.

SZINHÁZ.

A Wagner-cziklus. Él Bécsben egy igen tekintélyes, szellemes és öreg egyetemi tanár, a kinek nagyon szeretném megmutatni egy fiatal, szellemes és nem egyetemi tanár összegyűjtött kritikáit, a melyekben pokoli malicziával tárgyal le egy Wagner Richárd nevü embert. Egy Lohengrin czimü zenemű nyitányáról például azt irja, hogy ugy hangzik, mintha egy óriási dobozba ezernyi ezer cserebogarat zárnának be s ezek zümmögve ütődnének a skatulya oldalához. És ez még szelid tréfa volt a többi megjegyzéshez képest.

Az a fiatal ember Hanslick Ede dr. volt — az öreg egyetemi tanár pedig szintén Hanslick Ede dr., a kinek meg kellett érnie azt, hogy Spanyolország, Francziaország, Oroszország, Hollandia, Olaszország vetekedik Németországgal, Wagner műveinek minél tökéletesebb előadása végett. Bayreuth, a törzshaza csaknem visszaszorul, oly tökéletes előadásokat produkálnak mindenfelé s ha a Parsifal-monopoliuma nem volna, lassankint tán a jelentőségét is elvesztené.

Most még Budapest is beállott a versenyzők közé. Tizenhárom estére terjedő Wagner-cziklust rendezett Mader Raoul, a m. kir. opera igazgatója, s a Feen és Rienzi kivételével a bayreuthi mester minden műve szinre kerül. A cziklus első és nagyobbik fele már a végéhez közeledik s megállapithatom, hogy operánk dicséretes és nagy munkát végzett. A tagok ugyan tömegesen betegedtek meg, részint természetes, részben természetellenes módon, de *hiába;* akik tényleg megbetegedtek, azok megnyugodva tapasztalhatták, hogy nem okoztak bajt, akik pedig *tréfából* jelentettek betegséget, azok megpukkadva konstatálhatták ugyanezt.

Nagy szenzácziója volt a Wagner-cziklusnak a *Márkus* Dezső vendégszereplése. Az amsterdami opera első karmesterét vagy két és fél éve láttuk utoljára az operaház zenekarának élén s még azok is, akik kétségtelen tehetségét már akkor is a legmelegebben ismerték el, meglepetve tapasztalták most, hogy a tehetséges karmesterből — *nagy* karmester lett. A magyar kritika a magasztalásnak ily hangján magyar karmesterről Erkel Sándor óta nem irt. Pedig *Márkus* Dezső nem az Erkel-iskolából való művész. Csak éppen a tudása, nagy zenei műveltsége, a zenekar és a szinpad fölötti föltétlen uralkodása emlékeztet Erkel Sándorra, temperamentuma, ötletessége a modern zenei iskolához füzi. Szinte érthetetlen, hogy egy-két próbával minő egyéni szint tudott adni az általa dirigált előadásoknak. És ha ennek a Wagner-cziklusnak más eredménye nem is lett volna, mint az, hogy megismertük Márkus Dezsőt, akkor sem volna okunk panaszkodni. Pedig ettől eltekintve is bátor és nagy, Európa művészi közvéleménye előtt dicsőségünkre szolgáló vállalkozás volt.

Dupont. *Gavault* és *Berrék* ez a bohózata a Palais Royalban nagy sikert aratott, nálunk, a Vigszinházban, nem tulságosan tetszett. A koholt Dupont-család, amely véletlenül mégis létezik, megjelen és megsokszorozódik, az akadémikus, aki a sok Dupont-t látva, elhiszi, hogy agyalágyult, a jámbor vidéki, aki egy tisztességes házasságtörő-családban tisztességtelen házat lát, ahol a házasságtörés tényével minden egyebet vél elkövethetni, csak házasságtörést nem: amennyire nem ujak, annyira görcsösen kieszeltek ebben a darabban. Az előadás is lassu, nem éppen átgondolt volt. Nem csoda, annyi munkát végeznek a Vigszinház művészei, hogy ilyenkor juniusban joguk van már a fáradt játékra.

Vidékiek a Nemzetiben. Somló Sándor a saison hátralevő idejét arra használja fel, hogy a Nemzeti Szinházban bemutassa a vidéki szinészet kitünőbbjeit. Ezzel minden tekintetben derék dolgot mível. A vidéki szinésznek ambiczióját sarkalja és önérzetét emeli, amikor látja, hogy ő is megállja a helyét, a budapesti közönségnek meg alkalmat ád olyan művészi erők megismerésére, akikhez különben nem lenne szerencséje. Régóta nem áll már, hogy a Nemzeti Szinháznál vannak az ország legjobb szinészei. Protekczió, családi tekintetek itt épp ugy döntenek már, mint a politikában és más hivatalokban. Viszont az sem áll, hogy a vidéki szinész ipso facto inferiórusabb. *Tóvölgyi* Margit, aki most két estén át játszott a Nemzetiben, miben sem áll mögötte Nemzeti Szinházbeli kollégáinak, azért mégis csak visszamehet Kolozsvárra és onnan talán Becskerekre. Az sem baj, mert vidéken szükségesebb az igazi művész, mint Pesten, de annyit legalább is megérdemel az a művész, hogy Budapesten is ismerjék.

IRODALOM.

Szumirok és magyarok. *Somogyi* Ede, a mi poliglott és polihisztor kollegánk ezen a czimen egy teljes tudományos apparátussal megirt tanulmányt irt a hipotétikus szumir népről és nyelvről s annak a magyarral való közel rokonságáról s e könyvét éppen ez imponáló tudományossága teszi a szó nemes értelmében pamfletté, abban az értelemben, amilyenben például a Lewes hires Filozófia története több kötetes pamflet a pozitiv filozófia szolgálatában. Somogyinak e könyvvel, mint saját szavaiból nem nehéz kiérteni, a szumir tudomány továbbvitelén kivül főképp az volt a czélja, hogy a szumir-magyar rokonság iránt való magyar érdeklődést kiemelje a kávéházi tudományoskodás műkedveléséből. Ujságolvasó s egyetmást félfüllel halló műveltebb közönségünk előtt nem volt titok, hogy az asszirologusok számos okokra támaszkodva, a régi ázsiai műveltség alján egy még régebbit gyanitanak, melynek teremtője egy szumirnak vagy akkádnak nevezett nép lett volna, melynek, mint némely nyelvi és egyéb természetü maradványokból némelyek következtetik, ural-altáji népnek kellett lennie s éppen amaz ősinek, melyből egyfelé a turáni, másfelől a finn-ugor fajok ágaztak el, amelyek viszont, mint a mai tudomány sejti, a magyar fajban és nyelvben ismét egységbe keveredtek. Somogyi maga is e nézetet vallja s e hitének megokolásául irta meg teljes rendszerességgel ugy a szumir kérdés történetét, mint a szumir-magyar hasonlatosság nyelvészeti összefoglalását. Hogy adatai és következtetései mennyiben állanak meg, annak elismerő vagy támadó birálatához ugyanakkora tudás kellene, mint a Somogyié, ezzel pedig csak szakbeli tudósaink rendelkeznek — már aki rendelkezik. De a laikusnak is joga van tisztelni a Somogyi becsületes munkáját, bámulni rajongását s igazat adni neki abban, hogy bármi legyen is majd a szumir kutatás eredménye: magának a munkájának elvégzése első sorban a magyar tudósok föladata, mint akiket nemcsak nemzeti érdeklődés, de nyelvérzékbeli alkalmatosság is kijelöl a munkára, az ural-altáji vagy annak sejtett népek közül a finnen s a japánin kivül a magyar lévén a nyugati tudomány legnagyobb magaslatára eljutott nép. S éppigy: mind egy fényes nemzeti perspektiva, mind a nemzeti kulturhivatás iránt tartozó kötelesség, hogy a magyar

tudósokat e vállalandó munkájukban a magyar közönség és kormány minden módon támogassa. A szépen megírt s a laikus számára izgatóan érdekes munka a Budapesti Hirlap kiadása és ára 4 korona. *(I—s.)*

Magyar Tacitus. Az ó-klasszikai irodalmat kedvelő magyar közönségnek méltánylást érdemlő, megbecsülhetetlen munkát nyujt közelebbről dr. *Csiky* Kálmán. Tacitus összes munkáit bocsátja magyar forditásban a közönség elé; hat évi fáradságos munka eredménye ez. Csiky Kálmán forditásáról a szakkörök az elragadtatás hangján szólnak. A két kötetből álló magyar kiadás első kötete már elhagyta a sajtót s legközelebb a könyvpiaczra kerül. A második kötet nyomtatása szintén azonnal megkezdődik s meg fog jelenni pár hónap alatt, de legkésőbb szeptember elejére. Az első kötet az *Évkönyveket* (Annales) foglalja magában Tacitus legfőbb munkáját, mely az első császárok korának eseményeit tárgyalja, Augustus halálától Nero bukásáig. E kötetet bevezeti a forditó előszava s Tacitus életéről s műveiről szóló tanulmánya. Minden egyes könyv szövegét jegyzetekkel s a régiség-, jog- és alkotmánytan körébe vágó, esetleg alanyi jellegü magyarázatokkal látta el. Pótolta egyszersmind, más római történetirók adatai alapján, azokat a hézagokat is, melyek a könyvek mostoha végzete folytán, az eredeti szöveg egyes részeinek sajnálatos s pótolhatatlan kárral járó elveszte miatt állottak elő. — A második kötet tartalmát elsőben is a *Históriák könyvei* alkotják, melyek az első kötet folytatásaképpen a gyors egymásutánban következő négy ellencsászár, Galba, Otho, Vitellius, majd Vespasianus közt lefolyt véres polgárháborukat a legapróbb részleteikben, de megkapó epikai hatással beszélik el. Ezután következik *Agricola élete*, ez a sokat emlegetett és idézett ókori mintája az élet és jellemrajzirásnak. Majd a *Germania*, e kiváló fontosságu ethnografiai mű s végül a *Szónokokról* (de oratoribus) szóló párbeszédes tanulmány — mindezek is jegyzetekkel s magyarázatokkal kisérve. A magyar Tacitus első és második kötetének bolti ára egyenkint 6—6 korona; mind a két kötet pedig együtt megrendelve 10 koronáért lesz kapható.

Ambrozovics Dezső: Ujabb versek. (Singer és Wolfner kiadása). A becsületes embernek néha átka az, hogy nem tud nagyitani. Nagy baj ez, ha költőt ér utól; mert akármilyen nemes is a hétköznapi felbuzdulásunk vagy ellágyulásunk, azonmód egyszerüen, szin és láng nélkül, rövidre metélt sorokban is csak próza marad. A vers nem vers, ha ki nem árad benne az indulatok háborgása. Ambrozovics higgadtabb ember, hogysem a lelkében erős vihar dulna s őszintébb, hogysem olyasmit tetetne, amit nem érez. Verseiben szabályos a tehnika, nyelvök egyszerü és magyaros keresettség nélkül, érzései épek, csak az a baj, hogy a nyugodt egyszerüségnek ez a foka nem melegit fel bennünket. Ezek a versek komolyak, épek, átgondoltak, éppen csak az hiányzik bennök, amiért odaadnánk komolyságot, átgondoltságot, mindent. Érezni, hogy igaz hangulatból fakadnak, mégsem visznek magukkal; van bennök melegség, de láng nem lobban ki sehol. Furcsa játéka a véletlennek, hogy mikor annyi léha irót mutat érdekesnek a munkáin át, ez elé az izléses és rokonszenves ember elé kicsinyitő üvegnek tartja oda a munkáit.

Bárdos Artur: Két ösvény. (Singer és Wolfner kiadása). Olyan szép a lélek belső zenéje, nem csoda, ha kevesen találnak hozzá hangokat. A kritikus befoghatja a fülét, de nincs jussa máglyára küldeni, akinek az énekéből hamis hangok nyikkannak elő. Az iró nem akarhatott mindenáron rosszat irni, s ha tudja, készségesen végzi jobban a dolgát. Ilyen engesztelőn hangol a Bárdos Artur verskötete, mert a kusza sorok alatt itt-ott mégis lappang valami. Csakhogy az iró dolga éppen az volna, hogy ezt a valamit kimondani tudja. Másképp különb dolog jó olvasónak lenni, mint gyönge irónak, s mindenesetre kényelmesebb is. A kötetben Kornis Vilmának egy-két szines fejlécze ér legtöbbet.

KÖZGAZDASÁG.

Magyar bankrészvények Párisban. Az a párisi csoport, amely tudvalevőleg arra vállalkozott, hogy a Magyar Jelzálog-Hitelbank részvényeit a párisi piaczon elhelyezi, most ujabb opcziót gyakorolt. Eddigelé a csoport a 60 millió korona összegü uj részvényből 45 millió koronát fix vett át és helyezett el klientélájánál a párisi piaczon. Most már csak összesen 15 millió korona összegü opczió áll fön.

Az »Anker«, élet- és járadékbiztositó-társaság (Magyarországi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deáktér »Anker-udvar«) 1903 április havában benyujtatott a társaságnál 721 ajánlat 4,877.357 K biztositott összegre és kiállittatott 653 kötvény 4,471.933 K összegre. A január—április havi időszak alatt benyujtott 3201 ajánlat 19,044.835 koronára és kiállittatott 2902 kötvény, 16,770.212 koronára. Károk és esedékessé vált elérési biztositások folytán eddig 248 millió K fizettetett ki. — A haláleseti biztositásoknál *A)* osztalékterv szerint a nyeremény-osztalék az elmult évben az évi dij 25%-át tette ki. A vegyes- és takarék-pénztári biztositásnál *B)* osztalékterv szerint az egyes biztositások fennállása óta befizetett összes dijak 3%-a, tehát fokozatosan emelkedőleg az egyes évi dijak 9, 12, 15, 18, 21, 24, 27%-a fizettetett ki nyeremény-osztalék gyanánt készpénzben. A társaság vagyona 1902. deczember 31-én 153 millió K, biztositási állomány 516 millió K.

HETI POSTA.

A flu. Guy de Maupassant *Horlája* az átöröklési theoriával sulyosbitva. Gondolja, hogy valami nagyon élvezetes olvasmány? Pedig Ön egészen jól ir. Az olvasó érzi, hogy Önre rábizhatja magát. Nem hepehupás, nem terjengős, nem dagályos; minden során meglátszik a törekvés, hogy mentől világosabban megértesse magát. Kisértse meg valami czivilizáltabb mesével, azután jelentkezzék.

Miskolcz. *L. Illo* pseudonym alatt Lovik Károly kiváló egyénisége rejtőzik. Ugy látszik, hiába bujkál, nyomban ráismernek. A beküldött költemény elég simán gördül, de tartalma mintha kaczérkodnék önönmagával. Nem minden őszinte és természetes, ami annak látszik.

Temesvár. *B. Erzsike.* A tavasznak kétségtelenül legkimagaslóbb eseménye, ha valaki, a kit a természet minden bájjal és szépséggel felruházott, férjhez megy. Ehhez képest minden művészeti esemény majmolás, minden politika haszontalanság és minden imádság blasphemia! Hogy örvendünk az ön boldogságának, természetes; és hogy Önnek gratulálunk, több mint udvariasság. Azonban quarnerói emlékeinkben hiába vájkálunk, nem tudjuk kibetüzni a czélzást. Mi az, amit igértünk egy bizonyos esetre? Okos volt-e igérni? Opportunus-e bennünket igéretünkre emlékeztetni? A férfiak annyit ígérnek és a nők oly csodálatosan emlékeznek!

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF:**

Uher Ödön. (Kossuth Lajos-utcza 7. sz.) a főváros első fotografusai közé tartozik és a legjobb és legtartósabb anyagokkal dolgozik. Régibb lemezekről évek multán is csinál jó levonatokat. Amellett művészi erők állanak rendelkezésére, akik a képeket kiszinezik, ugy, hogy fényképei az aquarellek benyomását teszik. Melegen ajánljuk olvasóinknak.

Borprések. Járgány cséplőkészletek.

2500 gőzcséplőkészlet és 100.000 különféle kisebb gazdasági gép üzemben.

ELSŐ MAGYAR

GAZDASÁGI GÉPGYÁR

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST, VI., Váczi-ut 19.

Malomberendezésekre külön szakosztály.

A gazdálkodáshoz szükséges összes gazdasági gépek elismert kitünő minőségben. — Szakba vágó kérdésekkel kérjük hozzánk fordulni. Részletes felvilágositással és árjegyzékkel szivesen szolgálunk dijmentesen.

Szecskavágók. Ekék. Vetőgépek.

Elsőrendü hazai gyártmány.

Morzsolók. Répavágók. Darálók.

Budapest, 1903. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társulat betüivel.

GMEHLING HERMANN

császári és királyi udvari szállító

bőr- és bőrbutor-gyára.

Bőrszékek, papirkosarak, támlányok, kályha-ellenzők, mappák. Régi nádszékek bőrrel bevonatnak.

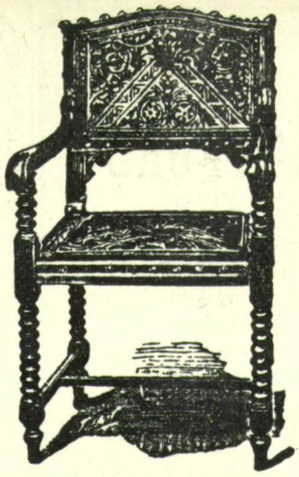

BUDAPEST, VII., DAMJANICH-U. 6.

ZONGORÁK ÉS PIÁNINÓK

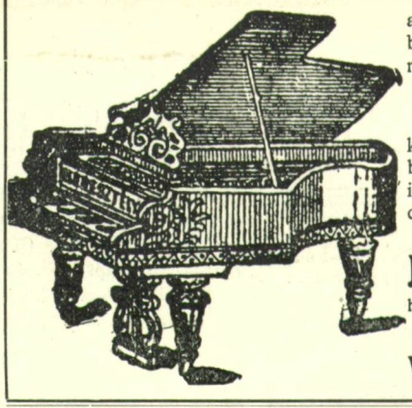

a világ első gyáraiból, valamint a párizsi világkiállitáson kitüntetett **saját készitmények** közöttük több jókarban lévő átjátszott is, ez időben legolcsóbban vásárolhatók és bérelhetők

KERESZTÉLY

hirnev. zongoratermében

BUDAPESTEN

Váczi-körut 21. Iparudvar

Karcsu

lesz és egészségét ezáltal csak megerősiti, ha **PILULES APOLLO**-t használ. Ennek hatása a növényből nyert »Vesiculosine«-ben rejlik. Ezek, az orvosok által jónak talált piluláik karcsuvá teszik a termetet és nem hatnak kedvezőtlenül az egészségre, mint sok más készitmény. Nem hajtanak, hanem közvetetlenül hatnak a táplálkozásra és a zsiranyagsejtekre. A tulnagy elkövéredés gyógyitásán kivül e **PILULES APOLLO**-k szabályozzák a test funkcióit, megifjitják az arczvonásokat és a testnek visszaadják a rugékonyságot és az erőt.

Ez minden nő titka, ki karcsu és fiatal testalkatot akar. A **PILULES APOLLO**-k maguk mindkét nem számára, még a legkényesebb természetüeknek is, kellemesek és nem árthatnak az egészségre. A körülbelül két havi kezelést könnyen lehet követni és a tényleges eredmény állandóan megmarad. (Törvény védi.) Üvegje utasitással **6** korona **45** fillér, bérmentesen, utánvéttel **6** korona **75** fillér. **J. Ratié** gyógysz. 5. Pas. Werdeau, Páris IX. — Egyedüli raktár Magyarország és Ausztria részére: **TÖRÖK J.** gyógyszerésznél Budapest, Király-utca 12.

Kérjenek dobozokat az „UNION DES FABRICANTS" pecsétjével.

Villámháritókat

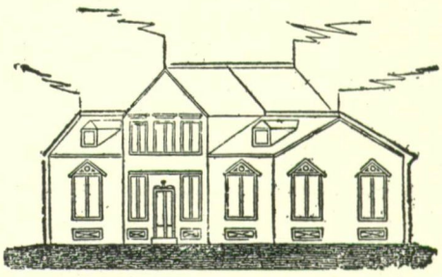

kitünő szerkezettel, szakszerű, szolid kivitelben, kezesség mellett; távirda- és telefonvezetékeket minden czélra, villamos világitások és erőátviteli telepek beréndézését olcsón észközlik

DECKERT és HOMOLKA BUDAPESTEN

Gyár: VI. ker., Izabella-utcza 88. sz. Raktár: V. kerület, Dorottya-utcza 8. szám.

Prospektusok, képes árjegyzékek és költségvetések dijmentesen.

MERCUR Bank és Váltóüzlet Részvény-Társaság

Takarék betétek: 4%

Értékpapirok vétele és eladása a napi árfolyam szerint.

Kölcsönök értékpapirokra a legelőnyösebb feltételek mellett.

BUDAPEST IV., VÁCZI-UTCZA 37.

SAJÁT HÁZ.

Kapható mindenütt!

PÁRISI-KIÁLLITÁSON-KITÜNTETETT

ARCZSZÉPÍTŐ

KIRÁLYNŐ-CRÈME

Csodás hatása azonnal nyilvánul: **szeplő, májfolt, börtisztátlanság nincs többé. Kisimitja a ránczokat** s a bőrt a legkésőbb korig simán és üdén tartja. 1 tégely K. 1.40. — **Királynő-hölgypor**, egész világon mint legjobb hölgypor használva, 3 szinben. 1 doboz K. 1.40. — **Királynő-szappan**, 1 db 1 kor. — Főrakt.: **Temesváry J.** gyógysz. **Zombor** és **Török J. Budapest, Király-utcza 12.**

Meglepő! **„BAUMANN-féle IDEAL"** Teljesen ártalmatlan!

Pipere-Mosdópor a legkitünőbb a bőr ápolására,

pudert s arczfestéket feleslegessé teszi. A bőr puha, rózsás, bársonypuha és üde lesz, meggátolja időelőtti öreg kinézést, eltávolit arczránczokat, pörzsölyt, bőratkát, foltokat, vérpirosságot stb. Egy kitünő szer, télen **durva, vörös, felpattant bőr** ellen **„Baumann Ideál"-ját** a leginomabb hölgyek és művésznők meglepő eredménynyel használják. **Egy próba elég, hogy annak kitünő hatásáról meggyőződhessen. Kérjen „Baumann Ideál"-t és Ön meg lesz lepve.** Kapható minden jobb patikában, drogueriában és parfümeriában. **Ára egy csomagnak 16 fillér.** 2 korona beküldése mellett 10 csomag bérmentve. Próbaküldemény 50 fillér levélbélyegben. Szétküldés az egyedüli feltalálónál és gyárosnál: **BAUMANN JENŐ**, Zimony. Budapesti főraktár: Irgang Kálmán, drogueria a sárkányhoz, IV., Egyetem-utcza 11., továbbá: Török-féle gyógyszertár, Király-utcza 12., Lux Mihály, Muzeum-körut 7., Dr. Egger patika, Váczi-körut 17., Molnár és Moser, koronaherczeg-utcza 9., Neruda Nándor, Kossuth Lajos-utcza 7., Detsinyi Frigyes, Marokkói-utcza 2., »Ideal« illatszertár, VI., Teréz-körut 6., Detsinyi Károly, Fürdő-utcza 10., Hartl János, VIII., Üllői-ut 52/b., Baumholzer Ede, II., Corvin-tér 7., Petrovics Miklós, IV., Bécsi-utcza 12., Lányi és Drauth, IV., Korona-Herczeg-utcza 10., Krayer E. és Társa, V., Váczi-ut 6., Lengyel „Medve" drog. VII., Baross-tér 22., Bayer Antal, VI., Andrássy-ut 84., Spitzer G. Kálmán, IX., Ferencz-körut 41., Waltersdorfer Pál, VII., Kerepesi-ut 8.

Eddig még nem létezett! Páratlan a maga nemében!

REKORD

müintézet vállalata,

mely hazai szegénysorsu akadémiai művészekből alakult és czéljuk a nagyközönségnek alkalmat nyujtani igazán művészi munkák olcsó beszerzésére. Kérjük a n. é. közönség b. pártfogását, mert ezáltal alkalmat nyujt az elnyomott művészeknek pályájuk folytatására. Jó munkáért kezességet **vállalunk**, bármely rossz fénykép után is. Árak minden utánfizetés nélkül.

Életnagyságu krétarajzok vagy nagyitások papirkerettel együtt 3 kor.
Életnagyságu pasztell-festmény papirkerettel együtt ..... 6 „
Életnagyságu olajfestmény ..... 10 „

Vidéki megrendelések utánvéttel, minden kép után 1 korona csomagolási díj fizetendő.

Müterem: Budapest, Rottenbiller-utcza 46.

Részletfizetés.
Árjegyzék ingyen.

Van sok beszélőkészülék, de csak egy **Grammophon**

Képviselők kerestetnek.

A **Grammophon** énekel és beszél magyarul, németül, angolul, francziául, olaszul, oroszul, csehül stb.

Kellemes szórakoztatás a vidéken való tartózkodás alatt. — A lemezekben választani lehet. — Lemezcsere.

TRADE MARK "GRAMMOPHON"

Grammophon WEISS H. és TÁRSA

FŐHERCZEGI

SZENT-MARGITSZIGETI GYÓGYFÜRDŐ

BUDAPEST

Nyári és téli gyógyhely.

43·3° C. kénes hévforrás. Thermal-, iszap-, villamos fény-, mesterséges szénsavas, forró lég-, mindennemű gyógy- s edző (Kneipp) fürdők. Svéd gyógytornaterem. Napfürdő. 150 holdas árnyékos sétakert.

Csúz, köszvény, ischias, izületi bántalmak, emésztőszervi bajok, szívbetegség, vesebántalmak, vérszegénység, ideggyengeség ellen.

A szent-margitszigeti üditőviz elsőrangu szénsavval telitett ásványviz.

A TAVASZI ÉS NYÁRI DIVAT LEGUJABB TERMÉKEI

ALAPITTATOTT 1860.

dús választékban és a legjutányosabb gyári árakban kaphatók

SZEKULESZ R. művirág- és dísztollgyárában

BUDAPESTEN, IV., KÁROLY-UTCZA 4–5.

Kalapvirágok, tolldíszek, kócsagtollak, virágkalapok, valódi strucz-, marabu- és utánzott tollboák. — Exotikus növények, mű- és impregnált pálmák s fák. — Alkalmi ajándékok finom dísztárgyakban. — Menyasszonyi koszoruk és díszek a legujabb divat szerint. Szinházi, alkalmi és sir-koszoruk szalag és nyomattal bármily kivitelben.

Sürgönyczim: SZEKULESZ, IV., KÁROLY-UTCZA.

Eladás nagyban és kicsinyben.

Mattoni-féle Erzsébet sósfürdő

BUDAPEST — (BUDÁN). (Villamosvasuti állomás.)

Meglepő gyógyhatással bir különösen *női bajokban*, továbbá: **alhasi és általános vérbőségben, verőczéri pangások esetén, máj- és lépbajokban, aranyérben,** stb. — *Idény április 15-től szeptember végéig.* 65 fürdőszoba. Számos, kellően berendezett, kényelmes vendégszoba. Vendéglő mérsékelt áru ételek- és italokkal.

Rendelő orvos: **Dr. POLGÁR EMIL.**

Ischias, köszvény, rheuma, csonttörések és ezek utóbajai ellen biztos gyógyulást, nyujtanak

HERKULES-FÜRDŐ

világhirü **kéndus és sós melegforrásai.** Felséges tartózkodás a délmagyarországi Kárpátok ozondus hegyi levegőjében. Legnagyobb kényelem. Mérsékelt árak. Igen érdekes fürdőközönség. — Kitünő vasuti összeköttetés.

Prospektust ingyen küld az igazgatóság.

Páratlan női

KÉZIMUNKA

képes árjegyzékemet, mely 270 oldalon 2600 eredeti rajzokat tartalmaz, kivánatra ingyen és bérmentve küldöm.

Munka nemesít — 8369 SZ. A. — TÖRV. VÉDVE

Bérczi D. Sándor

kézimunka nagyiparos

Budapest, Király-utcza 4.

„KOH-I-NOOR“

elsőrendü, mosást és fényttartó **géphimzőselyem** Singer, Wheeler & Wilson stb. gépekhez egyedüli gyári raktára.

HA ŐSZÜL A HAJA,

HASZNÁLJA A

Ára 2 korona **Stella-vizet** Ára 2 korona

mely nem fest, hanem a haj eredeti szinét adja vissza.

Kapható egyedül **Zoltán Béla** gyógyszertárában.

Ő csász. és kir. fensége József főherczeg udvari szállitója.

BUDAPEST, V., SZABADSÁG-TÉR,

SÉTATÉR-UTCZA SARKÁN.

Poprád-Felkára f. évi május 30-tól szept. 30-ig, továbbá Csorbatóra f. évi május 30-tól junius 1-ig és f. évi junius 15-től szept. 15-ig mérsékelt áru menettérti jegyek fognak kiadatni, és pedig Budapest keleti- illetve nyugoti pályaudvarról Kassa, Ruttka, illetve Zsolnán át, továbbá Debrecen, Máramaros-Sziget, Munkács, Nagy-Károly, Nyiregyháza és Szatmár-Németi állomásokról Kassán át s végre Pozsonyról Zsolnán át és pedig mindezen állomásokról Poprád-Felkára az I. osztályban 48 kor., a II. osztályban 32 kor., és a III-ikban 16 kor. Csorbatóra pedig az I. osztályban 51 kor., a II-ikban 35 kor. és a III-ikban 19 kor. menetdij mellett.

Ezen menettérti jegyek érvénytartama 14 nap, megjegyezvén, hogy a csorbatói jegyek a fogaskerekü vasuton junius 3-tól 14-ig nem használhatók, mivel e vasut ez idő alatt nem közlekedik. Ezen jegyek közül az I. és II. osztályuak a gyors- és személyvonatokon, a III. osztályuak pedig csak személyvonatokon érvényesek.

Az utmegszakitás a jegy érvényességének időtartamán belül Abos, Igló, Batizfalu, Poprád-Felka, Csorba, Rózsahegy, Liptó-Tepla, Fenyőháza s Zsolna állomásokon ugy menetnél mint jövetelnél az állomásfőnöknél való jelentkezés mellett meg van engedve.

KÁVÉ KIVITELI TÁRSASÁG ASZÓD.

Különleges üzlet kávé és háztartási czikkekben.

Ajánlja kitünő minőségü **kuba, gyöngy** és **aranyjáva** kávéit, kilónként 2 kor. 60 fill. előnyárban, 5 kilós vételnél bérmentve. — **Levélczim: »Kávé Aszód.«**

BROCK OSZKÁR

fényképészeti szaküzlet

Budapest, IV. ker., Egyetem-tér 5.

Gróf Andrássy-palota.

Ajánlja dús raktárát a szakfényképész és amateur urak becses figyelmébe. Elfogad javitásokat és minden szakmába vágó munkát.

Sötétkamara rendelkezésre áll.

Az amateur urak fölvételei kirakatomban 14 napig dijtalanul kiállittatnak.

ÁLLÁST vagy MELLÉKFOGLALKOZÁST

kereső művelt és megbizható egyének, ugy helyben, valamint a vidéken **tisztességes s jól jövedelmező** foglalkozást nyerhetnek; ajánlkozások 151. „Postafiók, Budapest“ kéretnek.

Több száz kiváló orvos ajánlja

KRISTÁLY ASVANYVIZ

LEGYEN MINDENNAPI ITALOD!

Vidékre pontosan szállit a Lukácsfürdő-kutvállalat igazgatósága.

Miként lehet szép idomokhoz jutni?

A szép mell egyike a női szépség legelőkelőbb kellékeinek s azzal a természet nem igen pazarkodik. — A hölgyek örömmel fognak tudomást venni arról, hogy létezik egy teljesen ártalmatlan szer, mely a természetet gyöngéd módon kényszeriti, hogy ebben a tekintetben ne fukarkodjék. Ezen, a párisi előkelő hölgyvilágban előnyösen ismert szer a **Ratie-féle PILULES ORIENTALES** alkalmazása, mely a legelőkelőbb párisi orvosoktól ajánlva s tényleg birják azon tulajdonságot, hogy a mellet fejlesztik, ruganyosságát elősegitik, a szöveteket erősbitik, a vállcsontok kiszögelését eltüntetik az által, hogy a mell idomainak általában teltséget kölcsönöznek. Hatása abban áll, hogy az ételek hizó alkatrészeit elősegitik s azok a mell környékén ülepednek le. Az egyszer elért eredmény minden külön kezelés nélkül megmarad.

A **Ratie-féle PILULES ORIENTALES** [illegible] kinézést kölcsönöznek és az egész testet fiatalitják. – Minden természethez alkalmazkodnak, a fiatal, fejlődő leány épugy használhatja, mint a kifejlett asszony és semmi körülmény között nem ártalmas.

Törvényileg védett védjegy. A körülbelül 2 hónapig tartó gyógymódhoz könnyen lehet alkalmazkodni a nélkül, hogy a megszokott életmódot a legcsekélyebben meg kellene változtatni. Ára egy doboznak, használati utasitással, **6 kor. 45** fill. (Szétküldés bérmentve, titoktartás mellett.) Utánvétellel **6 kor. 75** fillér.

Ne fogadjunk el oly dobozt, a melyen nincsen az UNIO-védjegy s a mely a czimkén következő feliratot nem tartalmaz: J. Partié Pharmacien, **5., Passage Verdeau, Paris.** Főraktár Magyarország és Ausztria részére: **TÖRÖK J. gyógysz., Budapest, Király-utcza 12.**

Soványság

Szép telt testidomok a mi keleti erőporunktól, 1900 évi párisi és 1901. évi hamburgi aranyéremmel kitüntetve 6—8 hét alatt már 30 fontnyi gyarapodásért kezesség. Orvosi rendelés szerint. **Szigoruan becsületes. Nem szédelgés.** Számos köszönőlevél. Ára kartononkint 2 kor. 50 fillér. Postautalvány vagy utánvéttel. Használati utasitással. **Hygien. Institut**

D. Franz Steiner & Co.,

Berlin 50. Königgrätzerstrasse 78.

Főraktár Magyarország részére: Török József, gyógysz. Király-u. 12.